

Krista Hakopuro

”ERILAISUUDEN KOHTAAMINEN LEIKKI-IÄSSÄ”

- Tietopaketti päivähoiton työntekijöille

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK)

2014



Satakunnan ammattikorkeakoulu
Satakunta University of Applied Sciences

”ERILAISUUDEN KOHTAAMINEN LEIKKI-IÄSSÄ” TIETOPAKETTI PÄIVÄHOIDON TYÖNTEKIJÖILLE

Hakopuro, Krista

Satakunnan ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutusohjelma

Tammikuu 2014

Ohjaaja: Karinharju, Kati

Sivumäärä: 43

Liitteitä: -

Asiasanat: Sosiaalinen esteettömyys, varhaiskasvatus, sadut

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on tutkia, kuinka päivähoidon henkilökunta voisi käsitellä erilaisuutta ja sen kohtaamista leikki-ikäisten lasten kanssa satujen avulla. Opinnäytetyön teoria-osuudessa käsitellään sosiaalista esteettömyyttä erilaisuutta, suvaitsevaisuutta, ennakoluuloja ja monikulttuurisuutta. Opinnäytetyön teoria-osuuteen on etsitty tietoa myös kiusaamisesta. Tietoa jakamalla pyritään ennaltaehkäisemään toisiin lapsiin kohdistuvaa kiusaamista. Opinnäytetyön kohderyhmäksi on valittu 4-7-vuotiaat, leikki-ikäiset lapset. Kohderyhmän valinnan vuoksi opinnäytetyössä on käsitelty myös leikki-ikäisen lapsen kehitystä.

Opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa ”erilaisuuden kohtaaminen päivähoidossa” – tietopaketti, joka liitetään osaksi Satakunnan ammattikorkeakoulun Kaikille.fi – verkkosivustoja, joiden tavoitteena on jakaa tietoa esteettömyydestä ja antaa ideoita yhdessä tekemiseen.

Tietopakettiin kootut sadut on tarkoitettu helpottamaan päivähoidon työntekijän työtä, jotta hän pystyy helposti etsimään tietopaketista löytyvistä saduista juuri kyseiseen käsiteltävään aihealueeseen sopivan sadun. Tietopaketti on jaettu neljään eri kategoriaan, jotka käsittelevät suvaitsevaisuutta, erilaisuutta, ennakoluuloja ja monikulttuurisuutta. Kategorioiden alle on jaoteltu eri aihealueisiin sopivat sadut, jotka on tarkoitettu helpottamaan erilaisuuden ja suvaitsevaisuuden käsittelyä päivähoidossa. Opinnäytetyön tuloksia ei ole toteutettu käytännössä, vaan pyrkimyksenä oli luoda paketista mahdollisimman selkeä ja helppolukuinen.

Opinnäytetyössä käytettäväksi työvälineeksi valittiin sadut, koska ne kuuluvat luonnollisena lapsen elämään, ja niiden avulla voidaan luontevasti jakaa lapsille tietoutta erilaisista asioista ja auttaa lasta erilaisten pelkotilojen käsittelyssä. Opinnäytetyön eri aihealueisiin sopivaa lastenkirjallisuutta löytyy melko runsaasti. Opinnäytetyön tuloksena kehitettyyn tietopakettiin on kuitenkin pyritty valitsemaan satuja, jotka sopivat koko kohderyhmälle, nuorimmasta vanhimpaan.

Opinnäytetyön tuottamasta tietopaketista hyötyvät sekä päivähoidon henkilökunta, että päivähoidossa olevat lapset.

"DEALING WITH DIFFERENCES WITH PLAY-AGED CHILDREN" – AN INFORMATION PACKAGE FOR DAY CARE EMPLOYEES

Hakopuro, Krista
Satakunta University of Applied Sciences
Degree Programme in Social service
January 2014
Supervisor: Karinharju, Kati
Number of pages: 43
Appendices: -

Keywords: social accessibility, early childhood, fairy tales

The aim of this thesis is to study how the day care staff could deal with people's differences and learn how to face it, with play-aged children by using fairytales. The theoretical part of this thesis examines the theory about social accessibility, people's differences, tolerance, prejudice and multiculturalism. The theory portion also searches information about bullying. This is intended to prevent the bullying by providing information of social tolerance. By increasing the children's awareness of people's differences and its encounter can get one step closer to the social accessibility. As the target group of this thesis are selected children from 4 to 7 years of age, play-aged children. Because of the selected target group of this thesis, the theory deals also the development of play-aged child.

The purpose of this thesis, is to produce an information package "Facing the difference with children in day care". The information package will be integrated into the Satakunta University of Applied Sciences Kaikille.fi - websites, which is made to share information about accessibility and to provide ideas for working together.

The information-package is a collection of fairy tales, intended to facilitate the work of day care worker, so that they will be able to easily search fairytales which is suitable to their topic. The information package is divided into four different categories: tolerance, differences, prejudice, and multiculturalism. Categories were divided into different subject areas suitable for fairy tales, which are intended to facilitate the handling of people's differences and tolerance in day care. The results of the thesis has not been implemented in practice. It's ultimate aim was to create a package as clear and easy to read.

The reason, that this thesis uses fairytales as a tool in dealing with differences with play-aged children, was because they are intrinsic to the child's life, and can naturally share knowledge about a variety of topics for kids and help your child to a variety of phobias reading. The children's literature that could be used in this thesis was quite rich. The information package as the result of the thesis has tried to choose stories that are suitable for the whole target group, from the youngest to the oldest.

The information-package, what comes as a result of this thesis, is useful not only for employees in day-care, but also to the play-aged children in day-care.

SISÄLLYS

1	OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT.....	5
2	OPINNÄYTETYÖPROSESSI.....	8
2.1	Toiminnallinen opinnäytetyö.....	8
2.2	Opinnäytetyön tavoitteet.....	9
2.3	Opinnäytetyön menetelmät.....	10
2.4	Opinnäytetyön yhteistyökumppanit.....	11
3	SOSIAALINEN ESTEETTÖMYYS.....	12
3.1	Esteettömyys ja saavutettavuus.....	12
3.2	Sosiaalinen esteettömyys.....	13
3.2.1	Erilaisuus.....	13
3.2.2	Suvaitsevaisuus.....	14
3.2.3	Monikulttuurisuus.....	15
3.2.4	Ennakkoluulot.....	16
4	SOSIAALINEN ESTEETTÖMYYS PÄIVÄHOIDOSSA.....	16
4.1	Erilaisuus päivähoidossa.....	16
4.2	Monikulttuurisuus päivähoidossa.....	17
4.3	Kiusaaminen päivähoidossa.....	18
5	LEIKKI-IKÄISEN LAPSEN KEHITYS.....	19
5.1	Leikki-ikäinen lapsi.....	19
5.1.1	Fyysinen kehitys.....	20
5.1.2	Psyykkinen kehitys.....	21
5.1.3	Sosiaalisten taitojen kehitys.....	22
5.2	Sadun merkitys leikki-ikäisen lapsen kehitykseen.....	23
6	OPINNÄYTETYÖN TULOKSET JA RAPORTOINTI.....	25
6.1	“Erilaisuuden kohtaaminen päivähoidossa” – tietopaketti.....	25
6.2	Tietopakettiin valitut sadut teemoittain.....	27
6.2.1	Erilaisuus.....	27
6.2.2	Suvaitsevaisuus.....	32
6.2.3	Ennakkoluulot.....	36
6.2.4	Monikulttuurisuus.....	39
6.3	Tietopaketti osaksi Kaikille.fi –sivustoja.....	41
7	POHDINTA.....	42
7.1	Opinnäytetyön aiheen valinta.....	42
7.2	Opinnäytetyön kirjoitusprosessi.....	42
7.3	Opinnäytetyön tavoitteiden täyttyminen.....	43

LÄHTEET	45
LÄHTEET	

1 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT

”Kaveria on monenlaista, hiljaista tai vilkasta, mutta silti heistä tarvitsen jokaista.

Kavereiden kanssa voi tehdä kaikkea, potkia palloa ja matikkaa laskea.

Leikit voi kaikille sopivaksi muuttua, eikä siitä tarvitse iloisuutta puuttua.

Erilaisuus on hieno juttu, lopulta siitä tulee jokaiselle tuttu.”

(Lapsen autismi – kun kaverillasi on autismi... [www-sivut 2014.](#))

Me ihmiset olemme kaikki samaan aikaan sekä erilaisia, että samanlaisia toisiimme nähden (Hujala & Turja 2011, 269). Kun miettii omia ystäviä, huomaa, että he kaikki ovat erilaisia. Jokainen heistä näyttää erilaiselta, kuin miltä itse näyttää. Erilaisuus voi joskus pelottaa ja toisaalta ärsyttääkin. Mitä jos olisimmekin kaikki samanlaisia keskenään, eikä erilaisuutta olisikaan? (Edu:n [www-sivut 2014.](#))

Opinnäytetyöllä haluan osoittaa, että vaikka olemmekin erilaisia, olemme silti yhdenvertaisia yhteiskunnan jäseniä. Olemme yksilöllisiä ihmisiä, joilla on yksilölliset tiedot ja taidot. Opimme asioita omalla tavallamme ja omalla ajallamme. Kaikilla on omat edellytyksensä oppimiseen ja se tekee meistä kaikista erilaisia. Erilaisuutta pitää arvostaa ja pitää rikkautena, sekä yhteiskunnan voimavarana (Jantunen & Ojanen 2011, 74). Jokainen ihminen on yhteiskunnalle arvokas ja kaikilla on oikeus vaikuttaa ja toimia siellä. Yhteiskunnan pitää oppia kohtaamaan erilaisuutta ja taata kaikille tasavertainen kohtelu. Erilaisuutta ei pidä millään lailla korostaa, mutta sitä ei tarvitse pelätäkään. (Maailma.net:in [www-sivut 2014.](#))

Jos puhutaan erilaisuudesta, niin mitä normaalius sitten on? Päivähoidossa jokaisella lapsella on jokin oma erityinen ominaisuus. Yksi lapsi saattaa olla nopea ja toinen

hidas, jollakin on silmälasit, joku on vasenkätinen. Lapsi voi olla äänekäs tai vastakohtana ujo. Lista voisi jatkua loputtomiin, joka taas osoittaa sen, että jokainen ihminen voidaan jollain tavalla luokitella epänormaaliksi. ”Normaalius” yhdenmukaistavana tavoitteena onkin parempi unohtaa, ja nostaa pikemmin jokaisen lapsen erityisyyden kunnioittaminen arvokkaaksi asiaksi. (Cantell 2010, 134.)

Monikulttuurisuus näkyy yhä enemmän myös lasten maailmassa, kun maahanmuuttajataustaisten lasten määrä päivähoidossa lisääntyy entisestään (Hujala ym. 2011, 233). Päivähoidolle ja sosiaali- ja terveydenhuollolle nopea kansainvälistyminen luo isoja haasteita. Ainoa keino, jolla voidaan välttää tuntemattoman kohtaamisen pelon eli ns. muukalaispelon syntyminen, on välittää lapselle oikeaa tietoa ja antaa hänelle oikealaatuista kokemusta riittävän varhain. (Kolu 2003, 4.)

Jotta päivähoidon työntekijä voisi jakaa lapsille tietoa monikulttuurisuudesta, hän tarvitsee tarpeita vastaavaa ja ikäryhmälle sopivaa aineistoa. Monikulttuurisuuskasvatus vaatii päivähoidon työntekijältä omaa myönteistä suhtautumista erilaisiin kulttuureihin kohtaan, sekä oikeudenmukaista, tasapuolista ja yhdenvertaista kohtelua kaikkia lapsia kohtaan, heidän kulttuuristaan ja ominaisuuksistaan huolimatta. (Hujala ym. 2011, 242.) Lasten kanssa kannattaa kiinnittää huomiota siihen, että vältetään puhumista keskinäisistä eroista, ja painotetaan sitä, mikä on yhteistä kaikille lapsille (Hujala ym. 2011, 243). Lapsen sosiaalisiin taitoihin tulee kuulua arvostus ja kunnioitus muita kohtaan, sekä muiden huomioon ottaminen. Sosiaalisiin taitoihin liittyy myös kyky hyväksyä ja suvaita erilaisuutta. (Hujala ym. 2011, 269.)

Erilaisuus ja suvaitsevaisuus ovat osa isompaa kokonaisuutta. Erilaisuus ja suvaitsevaisuus voidaan molemmat liittää esteettömyyteen ja esteettömyyden eri osa-alueista etenkin sosiaaliseen esteettömyyteen. Kaikista tunnetuin käsite ihmisille on fyysisen ympäristön esteettömyys, joka kattaa koko rakennetun ympäristön. Esteettömyys on kuitenkin laaja-alaisempi käsite. (Laitinen & Haapala 2013, 23.) Fyysisen esteettömyyden lisäksi on myös psyykkistä esteettömyyttä, joka ilmenee ihmisten asenteissa toisiaan kohtaan (Esteettömyysopas [www-sivut](http://www.sivut.fi) 2012). Lisäksi esteettömyys voi olla kommunikoinnin ja viestinnän esteettömyyttä, jolla pyritään

siihen, että jokaisella yhteiskunnan jäsenellä olisi oikeus saada kaikki tarpeellinen tieto omalla kommunikointikeinollaan tai taloudellista esteettömyyttä, joka saavutetaan hinnoittelemalla palvelut niin, että kaikilla olisi mahdollisuus osallistua niihin ilman kohtuuttomia taloudellisia kustannuksia (Invalidiliiton [www-sivut 2014](#); Laitinen ym. 2013, 62). Esteettömyys voi olla myös sosiaalista, joka liittyy ihmisten väliseen vuorovaikutukseen ja toimintaan (Laitinen ym. 2013, 24). Opinnäytetyön teoria-osuudessa on käsitelty ainoastaan sosiaalista esteettömyyttä, koska opinnäytetyön sisältö voidaan kokonaisuudessaan liittää sosiaaliseen esteettömyyteen.

Opinnäytetyön tuotoksena syntyy varhaiskasvattajien käyttöön soveltuva tietopaketti: ”Erilaisuuden kohtaaminen päivähoidossa”. Tietopaketin kohderyhmänä ovat päivähoidon leikki-ikäiset lapset, eli lapset, jotka ovat iältään 4-7-vuotiaita. Mikäli opinnäytetyölle ei ole asetettu kohderyhmää, sitä on hankala toteuttaa. Määrittelemällä kohderyhmä, saadaan rajattua opinnäytetyön teoria-osuuden laajuus ja voidaan keskittyä vain oleelliseen tietoon (Vilka & Airaksinen 2003, 40). Syy, miksi suuntaan työni päivähoitoon on se, että jos suvaitsevaisuuskasvatus ja erilaisuuden käsittely aletaan jo varhain ennen kouluikää, luodaan mahdollisuus vaikuttaa lasten ennakkoluuloihin erilaisuutta kohtaan. Sen avulla voidaan ehkä säästää kiusaamiselta ja syrjinnältä.

Sosionomin (AMK) tehtävänä on tukea eri-ikäisten ihmisten kasvua ja kehitystä. Sosionomi (AMK) voi vaikuttaa ihmisten hyvinvointiin, sosiaaliseen turvallisuuteen ja oikeudenmukaisuuteen käyttäytymällä esimerkiksi muita ihmisiä kohtaan. Opinnäytetyö palvelee sosionomin (AMK) tehtävänkuvaa, koska sillä pyritään edistämään sosiaalista esteettömyyttä. Sosiaalisella esteettömyydellä voidaan vahvistaa yhteiskunnan hyvinvointia ja lisätä sosiaalista turvallisuutta. (SAMK-Hakijan opas [www-sivut 2014](#).)

2 OPINNÄYTETYÖPROSESSI

2.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Toiminnallinen opinnäytetyö voi olla käytännössä toteutettua toimintaa tai vaihtoehtoisesti se voi olla jonkinlainen opas tai ohjeistus, joka on tarkoitettu työelämään (Vilka ym. 2003, 9). Toiminnallisesta opinnäytetyöstä on aina jätävä jokin konkreettinen tuotos, joka voidaan laittaa sähköiseen muotoon, koota siitä kansio tai esimerkiksi painattaa se (Vilka ym. 2003, 52). Opinnäytetyöni on toiminnallinen, koska sen tuloksena syntyy sähköisessä muodossa oleva tietopaketti, jonka päivähoiton työntekijä voi halutessaan ottaa käyttöönsä suoraan internetistä.

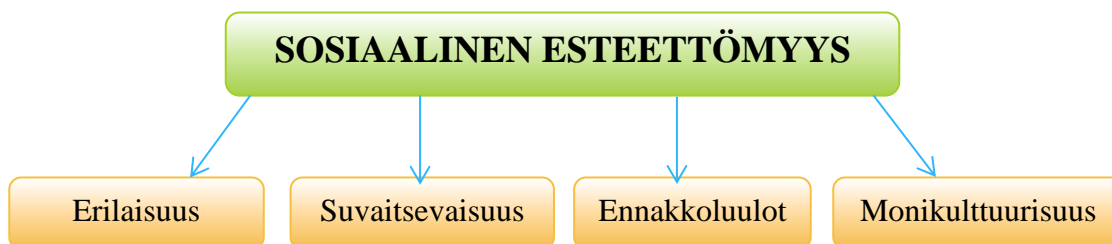
Toiminnallista opinnäytetyötä ei ole aina välttämätöntä toteuttaa käytännössä (Vilka 2003, 43). Opinnäytetyöni tarkoitukseni on luoda mahdollisimman toimiva paketti, josta päivähoiton parissa työskentelevät henkilöt voivat löytää käytännön ohjeita, joilla voi käsitellä erilaisuuden kohtaamista ja suvaitsevaisuutta leikki-ikäisten lasten kanssa tarinallisin keinoin. En kuitenkaan aio itse testata työn tuloksia käytännön toiminnassa.

Opinnäytetyössä tulee huomioida, että sen asiasisältö on johdonmukainen ja selkeä. Lisäksi sen tulisi olla kohderyhmälle sopiva ja helposti käytäntöön otettava. (Vilka ym. 2003, 53.) Opinnäytetyöni teoria-alueen sisältö pohjautuu suurimmalta osaltaan kirjastosta löydettyyn tietokirjallisuuteen. Lähdin aluksi hakemaan tietoa sosiaalisesta esteettömyydestä, sillä koko teoria-alueen sisältö voidaan sisällyttää sosiaalisen esteettömyyden käsitteeseen. Sosiaalisesta esteettömyydestä kertovista kirjoista löytyi teorian tietoa myös muihin opinnäytetyön osa-alueisiin eli erilaisuuteen, suvaitsevaisuuteen, monikulttuurisuuteen ja ennakkoluuloihin liittyvää teoriaa, sillä ne kaikki ovat asioita, jotka vaikuttavat vahvasti sosiaaliseen esteettömyyteen. Internet-lähteitä olen lähestynyt kriittisesti ja ottanut sieltä löytyvää teoriaa ainoastaan luotettavista lähteistä.

Tietopaketti liitetään osaksi Kaikille.fi-sivustoa, joka on Satakunnan ammattikorkeakoulun kehittämä uusi interaktiivinen oppimisympäristö esteettömyydestä ja osallistumisesta. Internet-sivustot avautuvat tammikuussa 2014.

2.2 Opinnäytetyön tavoitteet

Opinnäytetyössä tutkin, miten erilaisuuden kohtaamista ja suvaitsevaisuutta voidaan käsitellä leikki-ikäisten lasten kanssa erilaisten satujen avulla. Tavoitteena on tarjota käsiteltäviin aihealueeseen sopivia satuja, joiden joukosta päivähoiton työntekijä voi itse valita kuhunkin käsiteltävään aihealueeseen sopivan sadun. Tietopaketissa on jaoteltu selkeästi eri aihealueet, joita sadut käsittelevät, joten se helpottaa ja nopeuttaa sopivan materiaalin löytymistä. Tietopaketin avulla käsiteltävät aihealueet löytyvät kuvioista 1.



Kuvio 1. Sosiaaliseen esteettömyyteen vaikuttavat osatekijät

Sadut on jaettu neljään eri kategoriaan: Erilaisuus, suvaitsevaisuus, ennakkoluulot ja monikulttuurisuus. Syy kategorioiden valitsemiseen perustui siihen, että kaikki edellä mainitut aihealueet liittyvät omalta osaltaan sosiaaliseen esteettömyyteen.

Opinnäytetyön päätavoitteina on:

1. Hakea ja koota yhteen satuja, jotka soveltuvat kunkin valitun kategorian käsittelyyn. Kategorioina ovat erilaisuus, suvaitsevaisuus, ennakkoluulot ja monikulttuurisuus. Satujen valitsemisessa kiinnitän huomiota siihen, onko kirja ulkoasultaan lapsen mielenkiintoa herättelevä. Lisäksi tekstin tulee olla riittävän helppolukuinen ja kohtuullisen pituinen, jotta leikki-ikäinen lapsi jaksaa keskittyneesti kuunnella sadun loppuun asti, muutoin sadun lukeminen menettää merkityksensä. Joissain saduissa hienovaraisesti johdatellaan lasta sadun merkitykseen ja opetukseen, muttei kuitenkaan liian selvästi. Tämä saattaa helpottaa asioiden käsittelemistä etenkin pienimpien lasten kanssa.
2. Tehdä tietopaketti päivähoidon työntekijöille, mistä löytyy erilaisia satuja, joilla he voivat käsitellä erilaisuuden kohtaamista ja suvaitsevaisuutta lasten kanssa, heidän ikätasolleen sopivalla tavalla.
3. Liittää Kaikille.fi – sivustolle opinnäytetyön pohjalta koottu ”Erilaisuuden kohtaaminen päivähoidossa”- tietopaketti, joka sisältää kohderyhmälle sopivia satuja ja palvelevat opinnäytetyön tavoitteita.

2.3 Opinnäytetyön menetelmät

Lähdin rakentamaan opinnäytetyön teoria-osuutta etsimällä aluksi tietoa esteettömyydestä. Erityisesti keskityin sosiaalisesta esteettömyydestä löytyvään materiaaliin, koska kaikki tietopaketista löytyvät eri kategoriat voidaan kiteyttää sosiaaliseen esteettömyyteen. Opinnäytetyön tavoitteena on löytää keinoja, joilla voi käsitellä erilaisuuden kohtaamista leikki-ikäisen lapsen kanssa, joten lähdin etsimään erilaisuudesta ja suvaitsevaisuudesta löytyvää kirjallisuutta. Aiheista löytyi kirjallisuutta suhteellisen paljon, joka mahdollisti tiedon monipuolisen tarkastelun.

Opinnäytetyössä perehdytään myös sadun merkityksestä lapsen kehitykseen, erilaisuuden aiheuttamaan kiusaamiseen, monikulttuurisuuteen ja

suvaitsevaisuuskasvatukseen. Koska tietopaketin kohderyhmänä ovat leikki-ikäiset lapset, on opinnäytetyössä käsitelty myös leikki-ikäisen lapsen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kehitystä. Teoria-osuus pohjautuu pääosin kirjallisuuteen, mutta myös osittain internet-lähteisiin. Käytettäessä internetistä löytyvää materiaalia, on oltava kriittinen internet-lähteen luotettavuudesta. Pysin kuitenkin siihen, että opinnäytetyössä käytettävä teoria pohjautuisi mahdollisimman paljon kirjallisuudesta löytyvään tietoon.

2.4 Opinnäytetyön yhteistyökumppanit

Idea opinnäytetyöhön löytyi opinnäytetyötorilta syksyllä 2012. Kiinnostukseni aiheeseen heräsi, kun kuulin hankkeesta, jonka tarkoituksena oli luoda uusi interaktiivinen oppimisympäristö esteettömyydestä. Sen johdosta otin yhteyttä hankkeen kehittämisessä mukana olevaan Satakunnan ammattikorkeakoulun lehtoriin, Kati Karinharjuun. Sovimme tapaamisen marraskuuhun 2012, jolloin opinnäytetyön lopullinen aihe alkoi muodostua. Sosiaalipedagogiikkaan suuntautuneena, oli luonnollista, että opinnäytetyö tulisi olemaan suunnattu lapsille. Myöhemmin rajasimme opinnäytetyön kohderyhmäksi leikki-ikäiset lapset.

Satakunnan ammattikorkeakoulussa esteettömyyden eteen on tehty pitkäjänteisesti työtä ja esteettömyys on yksi tutkimuksen ja kehittämisen kärkialueista. Esteettömyyden tutkimus- ja kehittämistyössä tulevat esiin erityisesti laaja-alainen tasa-arvo, suvaitsevaisuus ja syrjimättömyys. Tutkimus- ja kehittämistyön päätavoitteena on jakaa tietoisuutta monialaisesta esteettömyydestä. Erityistä huomiota Satakunnan ammattikorkeakoulussa on kiinnitetty fyysisiin olosuhteisiin, sosiaaliseen ympäristöön ja esteettömän toimintaympäristön mahdollistamiseen. (SAMK:in [www-sivut](http://www.samk.fi) 2014.) Opinnäytetyöstä koottu materiaali liitetään osaksi Kaikille.fi - sivustoa.

3 SOSIAALINEN ESTEETTÖMYYS

3.1 Esteettömyys ja saavutettavuus

Kun puhutaan esteettömyydestä tai saavutettavuudesta, niiden mielletään usein tarkoittavan samaa asiaa, vaikka tosiasiasa niillä molemmilla on omat merkityksensä. Esteettömyydestä puhuttaessa tarkoitetaan, että jokin jo olemassa oleva este pyritään poistamaan. (Laitinen ym. 2013, 198.) Saavutettavuudessa taas on kysymys siitä, että estettä ei oleteta olevan olemassa, vaan ennemminkin ajatellaan, että saavutettava vaihtoehto olisi helposti lähestyttävä (Laitinen ym. 2013, 198). Saavutettavuutta voidaan pitää yläkäsitteenä, jonka osa-alueisiin kuuluvat mm. fyysinen -, taloudellinen -, tiedollinen - ja sosiaalinen esteettömyys (Laitinen ym. 2013, 62). Myös psyykinen ja sosiaalinen ympäristö, kuten viestintä, arvot, asenteet ja politiikka voidaan sisällyttää saavutettavuuden käsitteeseen (Laitinen ym. 2013, 198).

Esteettömyyden eteen tehtyjä ratkaisuja perustellaan usein yhdenvertaisuudella. Nykyään yhä yleisemmin olemme kuitenkin alkaneet korostamaan sitä, että esteetöntä ympäristöä edistävät ratkaisut tehdään kaikkien ihmisten hyödyksi (Laitinen ym. 2013, 191). Esteettömyyden toteutumiseen ei riitä ainoastaan se, että poistetaan fyysiset esteet (Kantti:n www-sivut 2009), sillä vaikka esteettömyys liitetäänkin yleensä rakennettuun ympäristöön, käsite kattaa myös palvelujen, viestinnän ja ihmisten välisen vuorovaikutuksen esteettömyyden. (Lehmuskoski & Kuusisto-Niemi 2008, 60). Palveluiden, tuotteiden ja rakennetun ympäristön tulee olla kaikille mahdollisimman toimivia, helppokäyttöisiä, sekä helposti saavutettavia (Lehmuskoski & Kuusisto-Niemi 2008, 60). Esteetön yhteiskunta tarjoaa kaikille ihmisille mahdollisuuden toimia ja asioida itsenäisesti, jolloin kaikki ihmiset ovat tasa-arvoisessa asemassa toistensa kanssa. (Invalidiliiton www-sivut 2005, 7.)

Lainsäädäntö määrittää esteettömyyden perustan seuraavasti: *”Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella”*. (Suomen perustuslaki, 11.6.1999/731.)

3.2 Sosiaalinen esteettömyys

Sosiaaliseen esteettömyyteen vaikuttaa se, miten ihminen otetaan yhteisössä vastaan ja kuinka häneen suhtaudutaan (Laitinen ym. 2013, 97). Kun ympäristö on sellainen, jossa jokainen voi olla turvallisesti oma itsensä ilman syrjinnän pelkoa, voidaan puhua sosiaalisesta esteettömyydestä. Eli loppujen lopuksi sosiaalisessa esteettömyydessä on kyse ihmisten välillä vallitsevasta ilmapiiristä. (Sisäasiainministeriön julkaisut 28/2011, 15.)

Ihmisten asenteet ja arvot edistävät sosiaalisen esteettömyyden toteutumista. Omalla asennekäyttäytymisellään jokainen voi vaikuttaa siihen, miten sosiaalinen esteettömyys yhteiskunnassa toteutuu. (Sisäasiainministeriön julkaisut 28/2011 www-sivut 2011, 15.) Sosiaalisesti esteettömässä ympäristössä kaikkiin ympärillä oleviin ihmisiin tulee suhtautua myönteisesti. Vain sillä tavoin voidaan vaikuttaa vuorovaikutuksen toimivuuteen sekä edistää osallistumista. (Laitinen ym. 2013, 139.)

Kaikilla ihmisillä on oltava yhtäläiset oikeudet toimia ja vaikuttaa yhteiskunnassa heidän omista lähtökohdistaan käsin (Julkari/Sosiaalialan sanasto asiakastietojärjestelmää varten www-sivut 2008, 60). Jokaisella ihmisellä on oikeus yksityisyyteen ja sitä tulee kunnioittaa. Etenkin vähemmistöryhmiin kuuluvat ihmiset eivät yleensä halua profiloitua ainoastaan kyseisen ryhmän edustajana, koska ihmisillä on edelleen ennakkoluuloja eri vähemmistöryhmiin kuuluvia henkilöitä kohtaan. (Sisäasiainministeriön julkaisut 28/2011, 15.)

3.2.1 Erilaisuus

Poikkeavuutta arvioidaan aina sosiaalisesti, eli joku poikkeaa jostakin tai jostakin ryhmästä. Silloin eroavaisuus ilmaistaan useimmiten yksilön ominaisuutena: emotionaalisesti häiriintynyt, maahanmuuttaja, älyllisesti poikkeava ym. (Tilus 2004, 70.) Erilaiseksi voidaan kutsua ihmistä, joka on ominaisuuksiltaan toisista – yleisestä - poikkeava, mutta henkilö voi saada erilaisuusstatuksen myös toimimalla toisin kuin muut (Tilus 2004, 71). Vaikka erilaisuuden ja erojen tekemisen uskotaan usein aiheutuvan erilaisesta ihonväristä, uskonnosta, kielestä ja erilaisista tavoista, ei

suvaitsemattomuus koske ainoastaan vähemmistö- ja maahanmuuttajataustaisia lapsia. Suvaitsemattomuuden kohteeksi voi yhtäläillä joutua muiden erilaisuutta ilmentävien piirteiden vuoksi. Erilaisuutta voi olla esimerkiksi pukeutumistyyli, liikuntarajoitteisuus tai erilaiset harrastukset. (Cantell 2010, 122.)

Kaikilla ihmisillä on oma persoonansa ja jokaisella erilainen geeniperimä ja ympäristö, joka on ollut vaikuttamassa heihin jo syntymästä alkaen. Olemme kiinnostuneita erilaisista asioista, ajattelemme asioista eri tavalla ja reagoimme tilanteisiin kaikki omalla tavallamme, ja se vaikuttaa jokaisen käytökseen. Erilaisuus on rikkaus, mutta toisinaan myös ristiriitatilanteiden aiheuttaja. (Rasila & Pitkonen 2010, 5.) Edellytys yhdessä elämiseen on myöntää jokaisen ihmisen mittaamaton arvo ja yhteiselämän oikeus. Kaikista tärkeintä on se, kuinka ymmärrämme erilaisuutta ja kuinka osaamme sen kohdata. (Ikonen & Krogerus 2009, 12.) Kaikkien tasavertaisuus ja jäsenyys yhteiskunnassa edellyttävät, että tunnustamme yksilöllisen erilaisuuden tärkeäksi, ja sen pitäisi näkyä myös koko yhteiskunnan arvoissa. (Ikonen ym. 2009, 51).

3.2.2 Suvaitsevaisuus

Suvaitsevaisuudella tarkoitetaan, että siedetään ilmiötä, josta ei pidetä. Suvaitsevaisuudessa on kyse myös ihmisarvosta ja ihmisten välisen tasa-arvon hyväksymisestä myös käytännön toiminnassa. Riippumatta siitä, onko henkilö nainen, mies, lapsi, eläkeläinen, vammainen, syrjäytynyt, jonkin valtion kansalainen, ulkomaalainen tai kansalliseen vähemmistöön kuuluva, meillä jokaisella on ihmisarvo. Ennakkoluulot ja suvaitsemattomuus syntyvät ihmisten tietämättömyydestä ja välinpitämättömyydestä muiden arvoja, elintapoja ja oikeuksista kohtaan. (Kemppainen-Koivisto, Salmio & Suomen YK-liitto 2006, 9.)

Kun lapsen kanssa käsitellään suvaitsevaisuutta ja erilaisuuden kohtaamista, kannattaa miettiä, kumpaa kannattaa korostaa, ihmisten samankaltaisuutta vai erilaisuutta. Sen sijaan, että keskitytään liikaa erilaisuuteen, voi lasta opettaa kohtaamaan jokaisen ihmisen omana persoonanaan. (Rinkinen 2000, 5.) Lasta voi opastaa tarkastelemaan asiaa myös toiselta kantilta. Jos lapsi itse ajattelee toisen

ihmisen olevan erilainen, on todennäköistä, että toinen ajattelee samoin myös hänestä. (Rasila ym. 2000, 5.)

Ennen kuin ihminen on löytänyt oman itsensä, tunnistanut oman persoonansa, sekä oppinut suvaitsemaan omaa itseään, hän on kykenemätön suvaitsemaan muita ihmisiä. Ihminen voi omalla rikkinäisyydellään käyttäytyä suvaitsemattomasti tuomitsemalla toisten ihmisten käytöstä tai ulkonäköä. (Rinkinen 2000, 46.)

3.2. 3 Monikulttuurisuus

Tämän hetken problematiikka monikulttuurisuudessa, on ihmisten tapa puhua ”meistä” ja ”muista”. Mikäli toinen on muukalainen jossain muualla, hänen ei ajatella olevan muukalainen. Muukalainen hänestä tulee silloin, kun hän tulee liian lähelle meitä. (Kolu 2003, 7.) Tulevaisuudessa monikulttuurisuus kasvaa entisestään ja ”muista” tulee osa ”meitä” (Kolu 2003, 11).

Tietoisuuden kautta opitaan suvaitsemaan monikulttuurisuutta. Vasta silloin voidaan päästä muutokseen, kun kipeistä ja vaikeista asioista voidaan avoimesti keskustella. Kun yksityisen ihmisen tietoisuus muuttuu, muuttuu myös yhteisöllinen tietoisuus. (Kolu 2003, 28.) Toisaalta toinen kulttuuri voi tuntua pelottavalta ja kenties uhkaavaltakin, ja omaa ryhmää ja sen rajoja halutaan suojella ja puolustaa (Kolu 2003, 10). Erilaiset kulttuurit ja niiden hyväksyminen on helpompaa, jos tuntee ja hyväksyy myös oman kulttuurinsa. Ihmisten erilaisuuden ja kulttuurien välisten erojen ja syiden tunnistaminen ja tunnustaminen kuuluvat suvaitsevaisuuden tärkeimpiin asioihin. On tärkeää tuntea muita kulttuureita, koska se tekee erilaisten ihmisten kohtaamisesta helpompaa ja muiden kulttuurien välillä liikkumisen joustavammaksi. Kulttuurien välinen kanssakäyminen ja rinnakkaiselo ovat osa suvaitsevaisuutta (Maailma.net: in www-sivut 2004.)

3.2. 4 Ennakkoluulot

Jo pienelle lapselle on puhuttava siitä, mitä tarkoitetaan ennakkoluulolla, ja siitä, mitä lapsi voi tehdä, jos hän joutuu ennakkoluulon kohteeksi. Kaikilla ihmisillä on ennakkoluuloja, mutta lapsilla kuitenkin vähemmän kuin muilla. Sen vuoksi lapsuus on otollinen aika ennakkoluulojen käsittelemiselle. Ennakkoluulot voivat liittyä siihen, että pelätään asioita, joita ei tunneta. (Ylitapio-Mäntylä 2012, 47.) Ennakkoluuloja omaava ihminen huomaa aina vain ne tapahtumat, jotka tukevat hänen käsityksiään, ja jättää huomioimatta tapahtumat, jotka sotivat niitä vastaan (Rasila ym. 2010, 9). Aikuisten tulee käyttäytyä vastuullisesti, ja pitää huolta, etteivät erilaiset ennakkoluulot siirry sukupolvelta toiselle (Ylitapio-Mäntylä 2012, 48).

4 SOSIAALINEN ESTEETTÖMYYS PÄIVÄHOIDOSSA

4.1 Erilaisuus päivähoidossa

Lapsissa esiintyy aina eroja, ja ne kasvavat iän myötä. Erot saattavat ilmetä fyysisinä tai henkisinä eroina, mutta myös lahjakkuuksina tai muina ominaisuuksina. Siihen vaikuttavat myös omat kokemukset ja kiinnostuksen kohteet. (Fischbein, Österberg & Toivanen 2009, 42.) Jo päivähoitoikäisestä lapsesta pystyy havaitsemaan hänen luonteenpiirteensä, vuorovaikutustaitonsa, ja niiden kehittymisen. Päivähoidossa ne näkyvät välittömästi lapsen toiminnassa. Ne vaikuttavat siihen, miten lapsi suhtautuu ja toimii muiden lasten kanssa, ja kuinka muut lapset suhtautuvat häneen. (Hujala 2001, 66.)

Kaveripiiri on jokaiselle lapselle tärkeä asia, sillä se tukee lapsen itsetuntoa. Jos lapsi sattuu olemaan jollain lailla ”erilainen”, saattaa olla, että hän ei pääse muiden joukkoon mukaan. Lapsesta tulee torjuttu persoonallisuustekijöidensä vuoksi. (Hujala 2001, 66.) Torjutut lapset voidaan jakaa kahteen eri ryhmään: aggressiivisiin ja syrjään vetäytyviin. Torjutut ja aggressiiviset lapset pyrkivät aktiivisesti

pääsemään muun ryhmän mukaan tavoilla, jotka ärsyttävät muita, kuten puuttumalla toisten toimintaan ja keskeyttämällä leikit. Torjutut ja syrjään vetäytyvät lapset taas haluavat ryhmään, mutta eivät tee aktiivisia aloitteita. Se saattaa aiheuttaa lapselle yksinäisyyden tunteen. (Hujala 2001, 66.) Tytöille erityisesti on ominaista, että kolme lasta ei voi mahtua samaan leikkiin. Tällainen tilanne synnyttää helposti kiusaamistapaukset ryhmässä, ja ne saattavat turmella kiusatun itsetunnon loppuelämäksi. (Hujala 2001, 66.)

Päivähoidon työntekijäkään ei ole puolueeton tai vailla arvoja, vaan hänelläkin on omia opittuja ja koettuja tulkintoja maailmasta. Oma persoonallisuus ja tausta vaikuttavat jokaisen päivähoidon työntekijän tapaan toimia. Heitä ohjaavat tietysti päivähoitoon liittyvä lainsäädäntö ja ohjeistukset, mutta niiden perusteella ei kuitenkaan synny yhtenäistä käyttäytymistä, vaan he toimivat omien tulkintojensa puitteissa. (Cantell 2010, 127.) Päivähoidon työntekijöiden on keksittävä keinoja, miten ryhmästä saisi yhteisön, jossa kaikkien on hyvä olla. (Jantunen & Ojala 2011, 177).

4.2 Monikulttuurisuus päivähoidossa

Monikulttuurisuus lisääntyy Suomessa koko ajan. Suurimmissa kaupungeissa maahanmuuttajataustaiset ja monikulttuuristen perheiden lapset ovat jo osa päivähoidon arkea. He tuovat rikkautta suomalaiseen kulttuuriin ja auttavat meitä tutustumaan uusiin asioihin, erilaisiin arvoihin, tapoihin, käsitysten ja toimintamallien maailmaan. (Kemppainen-Koivisto ym. 2006, 10.) Yksi tärkeimpiä päivähoidon tavoitteita, on luoda monikulttuurisia ihmisiä yhteiskuntaamme integraation avulla, jolloin kaikki lapset, syntyperästään huolimatta, sijoitetaan päivähoidossa samoihin ryhmiin (Kolu 2003, 25). Päivähoidon työntekijän tehtävänä on kohdella kaikkia tasapuolisesti ja tasa-arvoisesti, sekä aktiivisesti puuttua rasistisiin huomautuksiin, ja suvaitsemattomiin toimintamalleihin (Kemppainen-Koivisto ym. 2006, 10). Tehokkain tapa lapselle monikulttuuriseen kasvatukseen, on antaa lapselle kokemuksia, joissa hän oikeasti joutuu tekemisiin erilaisiksi kokemansa ihmisten kanssa. (Kolu 2003, 4). Onnistuneilla kohtaamisilla luodaan hyvä pohja suvaitsevaisuudelle (Kemppainen-Koivisto 2006, 10).

4.3 Kiusaaminen päivähoidossa

Erilaisiksi koetut lapset joutuvat helposti kiusatuiksi. Kun lapsi joutuu pidempiaikaisen kiusauksen kohteeksi, hänen ihmisarvonsa ryhmässä kyseenalaistuu. Jossain vaiheessa kiusaamisen kohde voidaan kokea jopa syypääksi häneen kohdistuvaan negatiiviseen käytökseen. Tällöin käy usein niin, että hänet eristetään ja suljetaan pois koko ryhmästä. (Repo 2013, 14.)

Kiusaaminen voi olla hyvin traumatisoivaa lapselle. Mikäli lapsi joutuu kiusatuksi ennen kouluikää, lapselle saattaa syntyä sellainen käsitys, että kiusaaminen jollain lailla kuuluu elämään. Se vaikuttaa lapsen identiteetin muodostumiseen. Lapsen identiteetti muovautuu sellaiseksi, että kiusaaminen on osa häntä. (Repo 2013, 14.) Ulkopuoliseksi jäämisen kokemus on toisille niin raskas, että tunne seuraa heitä läpi elämän (Cantell 2010, 122). Kiusaamisesta tai nimittelystä ei ole helppo kertoa, koska lapsi saattaa pelätä tilanteen selvittelyn pahentavan asioita, kun asia muuttuu julkiseksi. Lapsen haluttomuus kertoa kiusaamisesta, saattaa johtua myös siitä, että lapsi ei halua tehdä erilaisuudestaan numeroa. Lapsi, joka kertoo joutuneensa kiusaamisen ja syrjinnän kohteeksi, leimataan usein huumorintajuttomaksi tosikoksi. (Cantell 2010, 125.) Nykyään kiusaamista esiintyy jo päivähoidossakin. Kiusaamisen ehkäisyyn tulee kiinnittää enemmän huomiota, jotta sitä ei pääsisi edes tapahtumaan. Kun kiusaamiseen puututaan varhain, lapsen psykologinen, sosiaalinen ja fyysinen turvallisuus lisääntyy. (Repo 2013, 14.) Kiusaamiseen puuttuminen saattaa joskus kuitenkin olla vaikeaa, koska usein sitä on vaikea havaita. Sen muodot saattavat olla niin vaivihkaisia, tai äänettämiä viestejä, että niitä on todella vaikea tunnistaa. (Cantell 2010, 107.) Kiusaajakin saattaa joskus olla tietämätön siitä, että hänen käyttäytymisensä on pahoittanut toisen lapsen mieltä. Siksi päivähoidon työntekijän onkin tärkeää pohtia lasten kanssa päivittäin, mikä on oikein, ja mikä väärin. (Cantell 2010, 112.)

Tärkeä asia päivähoidossa on, että ryhmässä vallitsee ilmapiiri, jossa lapset tuntevat turvallisuutta, ja jossa kaikki suvaitsevat erilaisuutta (Fischbein ym. 2009, 176). Silloin lapsi uskaltaa olla oma itsensä, ja pystyy kehittämään itsetuntemustaan, mikä taas mahdollistaa toisen ihmisten kunnioittamisen ja arvostamisen (Kemppainen-Koivisto ym. 2006, 10). Lasten tulee työskennellessään saada paljon tukea ja

myönteistä palautetta (Fischbein ym. 2009, 176). Kaikilla lapsilla kuuluu olla yhtäläinen oikeus osallistua ja tuntea yhdenvertaisuutta muiden lasten kanssa (Hujala & Turja 2011, 52). Kun lapsi tuntee olevansa tärkeä, hänen itsetuntonsa kasvaa. Hänet hyväksytään omana itsenään, eikä hänen tarvitse muuttaa itseään miellyttääkseen muita. (Repo 2013, 78.)

Suvaitsevaisuuskasvatus tulisi aloittaa jo päivähoidossa, jolloin lasten arvot ja asenteet alkavat vasta muotoutua (Kemppainen-Koivisto ym. 2006, 7). Suvaitsevaisuuskasvatuksen tarkoituksena on oppia ymmärtämään sekä erilaisuutta, mutta myös samankaltaisuutta. Moniarvoisen yhteiskunnan rakentamisessa erilaisuuden hyväksyminen ja ymmärtäminen on välttämätöntä. Suvaitsevaisuus saavutetaan, kun opitaan myötäelämään ja asettumaan toisen asemaan. (Kemppainen-Koivisto ym. 2006, 10.)

5 LEIKKI-IKÄISEN LAPSEN KEHITYS

5.1 Leikki-ikäinen lapsi

Leikki-ikäiseksi kutsutaan lasta, joka on iältään 4-7-vuotias. Hän tunnistaa jo käskyt, ja tietää, mikä on sosiaalisesti hyväksyttyä ja mikä taas ei. Leikki-ikäisen lapsen moraalinen kehitys alkaa myös kehittyä. Lapsi alkaa kyseenalaistaa käskyjä, ja tekee valintoja siitä, päättääkö hän noudattaa niitä vai ei. Hän voi ilmaista kieltäytymisensä käyttäytymisellään, verbaalisesti, tai esittämällä, ettei kuullutkaan käskyjä. Leikki-ikäinen lapsi osaa myös jo tehdä käskyillä kaappoja, kuten esimerkiksi: ”Menen nukkumaan, jos...” (Keltikangas-Järvinen 2012, 56.)

Lapsen ollessa 3-5-vuotias, hän alkaa leikkiä roolileikkejä ja hänen mielikuvituksensa kasvaa vauhdilla. Lapsi saattaa alkaa nähdä painajaisia. Leikki-ikäisellä lapsella toden ja mielikuvituksen raja on häilyvä ja hän alkaa pohtia, mikä on totta ja mikä satua. Pelot saattavat saada vallan niin päivällä, kuin yölläkin. Yleinen pelko 3-5-vuotiaalla lapsella on pelko sängyn alla olevista möröistä. (Juusola 2011, 42.)

Lapsen ollessa 5-7-vuotias, hänen minäkuvansa tarkentuu, ja myös sukupuoli korostuu (Juusola 2011, 46). Vastakkaista sukupuolta oleva lapsi ei ehkä enää kelpaakaan leikkikaveriksi. 7-vuotiaalla lapsella on jo käsitys siitä, mitkä ovat hänen vahvimmat ja heikoimmat taitonsa. Esikouluiässä olevat lapset miettivät jo isoja asioita, kuten esimerkiksi kuolemaa. (Juusola 2011, 47.)

5.1.1 Fyysinen kehitys

4-vuotiaalla lapsella oletetaan olevan jo taitavat motoriset taidot. Hän hallitsee jo perusliikuntamuodot; juoksee, kävelee, pyöräilee ja hyppää. 4-vuotiaan lapsen hienomotoriikka on jo kehittynyt. Lapsen tuntoaisti on yhä kehittymässä. Vasta myöhemmässä iässä lapsi pystyy määrittelemään tarkasti sen kohdan kehostaan, johon kosketetaan. Lapsen liikeaisti ja tasapaino, sekä liikkeiden sujuvuus ja varmuus lisääntyvät. (Heinämäki 2000, 20.) Lapsi pitää leikeistä, joissa voi mitellä voimiaan ja hänestä on hauskaa testata taitojaan ja vahvoja lihaksiaan. Lapsi on liikunnallinen ja uhkarohkeakin. Hän pitää kiipeilystä ja hyppimisestä, juoksemisesta sekä myös painimisesta. Lapsi harjoittelee luistelua, hiihtoa ja uimista. Lisäksi lapsi oppii keinoissaan ottamaan vauhtia itse. (Mannerheimin lastensuojeluliiton www-sivut 2014.)

Leikki-iässä lapsen silmän ja käden yhteistyö sujuu paremmin ja sorminäppäryys kehittyy. Lapsi nauttii kaikenlaisesta muovailusta. Leikki-ikäinen lapsi osaa jo käyttää saksia ja napittaa vaatteita. Lapsen mielestä ompelutöitä ja veistelemistä on hauska harjoitella. Lapselle tuottaa suurta iloa, kun hän saa auttaa aikuista arkisissa kotitöissä. Hän osaa jo pilkkoa esimerkiksi pehmeitä hedelmiä. Lapsella on jo kyky suunnitella töitään etukäteen ja hän jaksaa keskittyä mielenkiintoisen työn äärellä. (Mannerheimin lastensuojeluliiton www-sivut 2014.)

5.1.2 Psyykkinen kehitys

4-vuotiaana lapsen lyhytkestoinen muisti kehittyy, ja onkin lähes valmiiksi kehittynyt ikävaiheen lopussa (Heinämäki 2000, 21). Hänellä on vilkas mielikuvitus ja hän saattaa seipitellä kaikenlaisia tarinoita. Hänellä saattaa olla myös oma mielikuvitusystävä. (Mannerheimin lastensuojeluliiton [www-sivut](#) 2014.) Kielenkehityksessä opitaan lauserakenteet sekä kielioppi, ja ääntäminen selkenee. Viisivuotias lapsi osaa jo kielellisesti ilmaista itseään hyvin, ja soveltaa oppimaansa. (Heinämäki 2000, 21.) Huolimatta siitä, että 4-vuotias lapsi haluaa olla iso ja pärjäävä, on hän taidoistansa huolimatta kuitenkin vielä pieni, hoivaa, hellittelyä ja syliä kaipaava lapsi (Mannerheimin lastensuojeluliiton [www-sivut](#) 2014).

Ollessaan 5-vuotias, lapsi elää niin sanotussa ”suvantovaiheessa”. Hän on aloitteellinen, tasapainoinen, rauhallinen, ja ison oloinen. Hän haluaa osallistua ja auttaa esimerkiksi kotitöissä. Toisaalta lapsi on kuitenkin vielä monin tavoin pieni. Hänellä on välillä tarve heittäytyä pienen rooliin ja tulla hoivatuksi. Tunteiden ailahtelu on tässä iässä tyyppillistä, kuten ajoittaiset kiukunpuuskat. Ne ovat osa lapsen jokapäiväistä arkea. Lapsi on itsekriittinen ja hänen itseluottamuksensa voi horjua. Hän voi pelätä epäonnistumisia, ja sen vuoksi on tärkeää, että aikuinen rohkaisee, kannustaa ja huomioi lasta. (Mannerheimin lastensuojeluliiton [www-sivut](#) 2014.)

5-vuotiaana lapsen luonteenpiirteet ja persoonallisuus alkavat näkyä selvemmin. Hänellä on edelleen vilkas mielikuvitus, mutta hän ymmärtää kuitenkin, mikä on totta ja mikä satua. Vitsit ja sanaleikit ovat hänestä hauskoja, mutta hän ei itse halua olla huumorin kohteena ja voi pahoittaa siitä herkästi mielensä. Viiden vuoden iässä lapsi jo hyväksyy sen, että hänestä tulee isona mies tai nainen. Pojat samaistuvat isiinsä, isä on hänen ihailunsa kohde ja sankari. Myös tytöt samaistuvat äiteihinsä. Vaikka tyttö aiemmin olisi osoittanut ihastumista isäänsä kohtaan, voi isää kohtaan suhtautuminen muuttua hetkeksi jopa väheksymiseksi. (Mannerheimin lastensuojeluliiton [www-sivut](#) 2014.)

Oma-aloitteellisuus ja syyllisyyden suhde kehittyy koko ajan. Kuusivuotias lapsi iloitsee ahkeruutensa tuloksia, ja toisaalta tuntee alemmuutta töistä, joista ei ole

suoriutunut. Noin kuusivuotiaana lapsi pystyy yleensä keskittymään aikuisen selostukseen noin 30 minuutin ajan. Leikki-ään loppupuolella lapsi pystyy ajattelemaan ja päättämään asioita, joista hänellä on joskus ollut konkreettinen havainto, mutta ei kuitenkaan ole sillä hetkellä näkyvissä. Hän ei kykene suoriutumaan helpoista tehtävistä, jos ne pitää tehdä ainoastaan ajattelemalla, mutta onnistuu niissä, kun samat tehtävät ovat paperille kirjoitettuina. (Heinämäki 2000, 21.)

5.1.3 Sosiaalisten taitojen kehitys

Sosiaalisilla taidoilla tarkoitetaan sitä, kuinka ihminen tulee toimeen muiden ihmisten kanssa. Lapsi, joka on hyvin sosiaalinen, tarkastelee uteliaasti vierasta, ottaa häneen nopeasti kontaktia ja hymyilee hänelle. (Keltikangas-Järvinen 2012, 50.) Viisivuotiaana lapsen itsekeskeisyys vähenee. Lapsi pystyy ottamaan muita paljon paremmin huomioon kuin ennen. Hän pystyy lohduttamaan ja osoittamaan myötätuntoa muita kohtaan ja houkuttelemaan heitä paremmalle tuulelle. Lapsen on joskus leikkiessään vaikea hallita tunteitaan, jolloin hän alkaa huutaa ja töniä. Ristiriitatilanteissa aletaan kuitenkin ratkoa tilannetta kielen käytöllä, eikä enää niin paljon käsiksi käymällä, kuten ennen. Yksinkertaiset sääntöleikit, joukkuepelit ja muut leikit alkavat kiinnostaa, mutta häviäminen on edelleen vaikeaa. (Mannerheimin lastensuojeluliiton [www-sivut](http://www.sivut) 2014.)

Leikki-ikäisen lapsen moraaliset käsitteet kehittyvät nopeaa tahtia. Hän pohtii, mikä on hyvää tai pahaa, mikä on oikein ja mikä väärin. Lapsi voi vilkkaan mielikuvituksensa johdosta kertoa epätosia juttuja, vaikka hänellä ei ole tarkoitus valehdella. Tällöin lapselle voi selittää missä menee toden ja sadun raja. (Mannerheimin lastensuojeluliiton [www-sivut](http://www.sivut) 2014.) Mielikuvituksensa avulla lapsi kehittää uusia leikkejä ja käyttää erilaisia tavaroita luovasti. Leikki-ikässä oleva lapsi leikkii mieluiten ryhmässä, jossa on 2-3 lasta. Leikki-ikäiselle erilaiset yhteistoimintaleikit ja roolileikit ovat tyypillisiä, ne tukevat mm. kielen kehitystä. Samalla ristiriidat leikeissä lisääntyvät ja aggressiivinen käyttäytyminen voi muodostua tavaksi kohdata sosiaalisia tilanteita. (Heinämäki 2000, 23.)

Kun lapsi alkaa lähestyä kouluikä, hän alkaa ymmärtää, mitä häntä nuoremmat lapset osaavat ja mitä eivät. Hän osaa iloita omasta taitavuudestaan ja alkaa vertailla omia taitojaan toisten taitoihin. (Heinämäki 2000, 23.) Lapsen itsetunnolle on tärkeää tietää, että hän pärjää muiden samanikäisten joukossa. Lapsi kokee huonommuuden tunteita, mikäli hän tuntee olevansa jollain tavalla erilainen kuin muut. Vaikka lapsi pärjää jo jonkin aikaa ilman aikuista tutussa paikassa, hän on edelleen altis onnettomuuksille, ja tarvitsee sen vuoksi yhä valvontaa. (Mannerheimin lastensuojeluliiton www-sivut 2014.)

5.2 Sadun merkitys leikki-ikäisen lapsen kehitykseen

Syntyessään lapsi katselee maailmaa avoimin ja luovin silmin. Sadut avaavat lapselle luovuuden silloin, kun hän on itse vielä liian pieni ilmaisemaan sitä muulla tavoin. (Jantunen ym. 2011, 166.) Jos lapsi ei ole saanut kokea sadun ihmeellistä maailmaa, hänelle ei ole kertynyt tarvittavaa mielikuvitusaineistoa tiettyihin tehtäviin, kuten maalaamiseen ja tarinoiden kertomiseen (Jantunen ym. 2011, 167). Satuja luetaan lapselle, koska ne tuottavat lapselle iloa. Se vahvistaa lasta, sekä tukee hänen kasvuaan ja kehitystään. (Jokipaltio 1997, 8.)

Sadulla on aina merkityksensä, jonka syvempää merkitystä ei ole ilmaistu konkreettisesti, vaan sen syvempi merkitys on tarinassa kätkeytyneenä (Jantunen ym. 2011, 168). Eri-ikäiset lapset ja aikuiset ymmärtävät sadun eri tavalla (Ylönen 2000, 8). Satujen avulla lapsi oppii keskittymään kuuntelemiseen, sekä ymmärtämään kuulemaansa. Satuja kuunnellessa lapsen sanavarasto karttuu. (Ylönen 2000, 27.) Satuja lukemalla edistetään lapsen henkistä hyvinvointia ja kehitystä. Kertomusten välityksellä lapsi voi purkaa aggressioitaan ketään vahingoittamatta. (Ylönen 2000, 29.) Satujen myötä lapsi rohkaistuu ja oppii itsenäisyyttä, joita päivähoidossa tai viimeistään koulun alkaessa tarvitaan. Lapsi oppii myötätuntoa ja tulee tietoiseksi siitä, että ystävällistä ja toiset huomioon ottavaa käyttäytymistä arvostetaan, ja ylimielisyyttä ja töykeyttä paheksutaan ja niistä rangaistaan. (Ylönen 2000, 28.)

Saduissa käydään läpi pelkojen ja pettymyksen tunteita, sekä lapsen toiveita ja haaveita (Ylönen 2000, 28). Satujen avulla myös ongelmien käsittely on

turvallisempaa, kuin mitä se olisi todellisuudessa. (Sydämen sivistys-kasvatuksen ytimessä, 168). Lapsi voi satuja kuunnellessaan käsitellä pelkojaan, kuitenkin tuntematta oloaan turvattomaksi. Pelko tuntuu kuitenkin mielekkäältä, ja se helpottaa sadun loppuessa. (Ylönen 2000, 29.) Satujen avulla voidaan käsitellä tai vähentää tunne-elämän ongelmia, kuten syrjäytymistä tai hylätyksi tulemistä, ja niiden aiheuttamaa mielipahaa. Terapeuttisissa saduissa on asioita, joiden avulla lapsi voi mielikuviansa tai mielikuvituksensa avulla löytää yhtäläisyyksiä omien kokemustensa välillä. Niiden avulla pyritään siihen, että lapsen kokemat vastoinkäymiset eivät enää tuntuisi niin suurilta, tai että lapsen kokema suru lievittyisi. (Ylönen 2000, 63.) Tuntuu ehkä ristiriitaiselta, että vaikka satu kuvastaa menetystä ja surua, jopa kuolemaa, se samalla kuitenkin edistää lapsen kehitystä ja kasvua (Jantunen ym. 2011, 169).

Satu vahvistaa lapsen minäkuvaa, kun hän voi kuunnellessaan satua saada ideoita, kuinka hän voisi omassa elämässään liittää yhteen hallitsemattomia ylläkkeitään (Jantunen ym. 2011, 169). Satu antaa lapselle tietoa siitä, millaisia kokemuksia hän luonnettaan kehittääkseen tarvitsee. Samalla satu myös kannustaa lasta etsimään omaa identiteettiään ja kutsumustaan. (Ylönen 2000, 55.) Jos lapsi pyytää lukemaan samaa satua aina uudelleen ja uudelleen, se tarkoittaa, että sillä on lapselle joku suuri merkitys juuri sillä hetkellä. Se voi olla lapselle terapeuttinen, mutta se ei kuitenkaan tyrkytä lapselle tietoa vaan antaa lapsen itse löytää sadusta ratkaisun ongelmaansa. (Jantunen ym. 2011, 169.)

Satu täytyy valita lapsen ikäluokan mukaan. Nelivuotias lapsi ei vielä ymmärrä todellisen ja kuvitteellisen eroa, hänelle satu on aina totta. Vasta lapsen ollessa 5-6-vuotias, hän ymmärtää eron todellisuuden ja kuvitteellisen välillä, ja tietää sadun olevan kuvitelmaa. (Ylönen 2000, 55.) Leikki-ikäinen lapsi pystyy jo kuuntelemaan vähän pitempiäkin satuja. Silti hän on innolla mukana, kun häntä nuoremmille lapsille kerrotaan erilaisia loruja. Leikki-ikäinen lapsi pitää hauskana kuulla tarinankertojan omia satuja ja kertomuksia. (Jokipaltio 1997, 13.) Leikki-ikäiselle lapselle voi kertoa valikoidusti jopa kansansatuja. Toisissa kansansaduissa saattaa silti olla leikki-ikäiselle liian jännittäviä kohtauksia. 6-7-vuotiasta lasta kansansadut eivät enää juurikaan pelota, vaikka sadussa kerrotaisiinkin peikoista ja noidista.

Tämän ikäiselle voi jo kertoa satuja, jotka ovat pitempiä ja jännittävämpiä. (Jokipaltio 1997, 13.)

Sadut ovat osa päivähoiton toimintaa. Kun satuja luetaan ryhmässä, kokemus sadusta muodostuu ryhmästä ja lapsesta itsestään, luettavasta sadusta, sekä paikasta, jossa satu luetaan, kerrotaan tai jollain muulla tavalla esitetään. Sadun ei voida olettaa vaikuttavan lapseen samalla tavoin kotona, kuin ryhmässä, koska etenkin suuressa ryhmässä lapsi ei koe samanlaista vuorovaikutusta ja läheisyyttä kuin kotona. (Ylönen 2000, 92.) Ryhmässä lapsella ei myöskään ole mahdollista, tai ehkä halua kertoa ajatuksista, joita satu hänessä herätti. Ryhmän vahvuus on kuitenkin se, että satu koetaan yhdessä, ja lapset tuovat satujen tapahtumia esiin eri tavoin. Kun päivähoidossa valitaan satua, pitää ottaa huomioon koko ryhmä. Satujen valintaan vaikuttaa ryhmän koko, ja se, kuinka hyvin aikuinen tuntee lapset. (Ylönen 2000, 93.)

Lapselle satu antaa eniten silloin, kun se luetaan kiireettömänä ajankohtana. Sillä hetkellä hän saa aikuisen jakamattoman huomion. Päivähoiton osallistavan toiminnan vastapainona lapsi tarvitsee levollista yhdessäoloa kotona oman vanhemman kanssa. (Ylönen 2000, 114.)

6 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET JA RAPORTOINTI

6.1 ”Erilaisuuden kohtaaminen päivähoidossa” – tietopaketti

Sosiaalinen esteettömyys takaa kaikille ihmisille turvallisen ympäristön. Tietoisuutta lisäämällä voidaan vaikuttaa ihmisten asenteisiin ja sitä kautta edistää sosiaalista esteettömyyttä. Tietopaketista löytyvistä saduista erilaisuus, suvaitsevaisuus, ennakkoluulot ja monikulttuurisuus tulevat esiin lapselle luontevalla tavalla. Lukutuokion jälkeen voidaan yhdessä lapsen kanssa keskustella luetusta tarinasta, mutta kuitenkin antaa lapsen löytää sisällön tarkoituksen itse. Päivähoidossa sadut saavat uusia ulottuvuuksia, koska ryhmässä luettuna jokaisella lapsella on oma, erilainen, tulkintansa sadusta. Se saa aikaan henkilökunnan ja lasten kesken mielenkiintoisia keskusteluja, jolloin aiheeseen päästään tutustumaan syvemmin.

Opinnäytetyön tuloksena tuotettuun ”Erilaisuuden kohtaaminen päivähoidossa”-tietopakettiin olen valinnut sisällytettäväksi seuraavat sadut, koska mielestäni niissä kohtaavat hyvin tarinan sisältö ja se, mihin niillä on tarkoitus pyrkiä. Sadun opetus tulee olla niin selkeästi ilmaistu, että lapsi osaa poimia sen tekstin joukosta itse (Jantunen 2007, 33). Ei ole tarkoituksenmukaista, että sadun lukemisen jälkeen aletaan tiedustella lapselta sadun opetusta tai sen merkitystä. (Jantunen 2007, 33). Lapselle ei kuulu selittää tai tulkita sadun piilomerkityksiä, eikä myöskään etsiä hänen kuullensa yhtymäkohtia hänen elämäänsä (Ylönen 2000, 116). Lapselle kuuluu antaa vapaus käsitellä satua mielessään sillä tavalla, kuin hän itse haluaa (Ylönen 2000, 117). Sadun sisältö kypsyy lapsen tajunnassa ja vähitellen kysymykset saavat ratkaisunsa (Jantunen 2007, 33).

Normaalisti ennen satuhetkeä päivähoidon työntekijän on tarpeellista lukea satu ensin itse. Tällä tavoin voidaan varmistua siitä, että satu on kohderyhmälle sopiva, eikä se loukkaa ketään. Kaikille.fi - sivustolta löytyvät sadut on jokainen luettu tarkkaan läpi ja varmistettu, että ne soveltuvat leikki-ikäisille lapsille, ja niiden teksti on kaikille harmitonta. Sadut on jaettu kategorioittain ja laitettu aakkosjärjestykseen satujen hakemista helpottamaan. Osa saduista oli sellaisia, että niiden sisältö olisi sopinut useampaankin kategoriaan, mutta koin kuitenkin, että on selkeämpää, että sama satu löytyy vain yhden aihealueen alapuolelta. Rajasin satujen määrän niin, että jokaisen kategorian alta löytyy maksimissaan kymmenen satua, sillä muuten lista olisi voinut jatkua loputtomiin. Uskon, että määrä on riittävä, ja antaa päivähoidon työntekijälle tarvittavan paljon valinnan varaa.

”Erilaisuuden kohtaaminen päivähoidossa” - tietopaketti

Erilaisuus

Meidän ja muiden
perheet
Hannu pitkänen(ä)
Hipinääsi, apinahiisi
Toisinkin voi oppia
Elmeri ja Roosa
Erilainen kuin sinä
Sinä päätät itse, Jori
Lotta Leppäkerttu on
erilainen
Pieni kuukorppi

Suvaitsevaisuus

Toi rusakko
Jonnin korvat
Sinä et kuulu tänne,
Beiron
Riku
Dumbo
Susanna nauraa

Monikulttuurisuus

Jamelan leninki
Sarika, tyttö Intiasta
Mikko Mallikas ja
sisukas
muurahainen
Petra löytää Petran
Petra tanssii

Ennakkoluulot

Minä olen paras
Täydellinen tyttö
Paavo on reilu
kaveri
Rohkea myyrä
Laulava susi
Possu muuttaa
taloon

Kuvio 2. ”Erilaisuuden kohtaaminen päivähoidossa” – tietopakettiin kootut sadut

6.2 Tietopakettiin valitut sadut teemoittain

6.2.1 Erilaisuus

Pieni kuukorppi

Markus Pfister

Tarina alkaa siitä, kun korpin pesässä on edelleen yksi muna kuoriutumatta. Yhtäkkiä muna alkaa rakoilla, ja sen sisältä kurkista pienen pieni korpinpoikanen. Muut nauravat sen pientä kokoa ja sanovat, että tuon kokoisia poikasia olisi samaan munaan mahtunut vaikka kymmenen. Korppia alettiin kiusata hänen pienen kokonsa takia ja koska hän ei osannut vielä edes lentää. Pikkuhiljaa korppi kuitenkin oppi

lentämään ja päätti kysyä muilta korpeilta, josko hän pääsisi leikkeihin mukaan. Yksi korpeista lupaa korpille, että hän pääsee mukaan, kunhan on ensin lentänyt kuuhun ja takaisin. Seuraavana yönä pikkukorppi katselee kuuta ja lähtee lentämään sitä kohti. Iso korppi näkee sen ja kauhistuu, että pikkukorppi ei tiennyt sen olevan pilaa. Hän päättää kuitenkin olla tekemättä asian eteen mitään. Yhtäkkiä hän näkee, kuinka pikkukorpin siivet muuttuvat yhtä kirkkaiksi kuin kuu ja ovat hopeiset! Pikkukorppi lähtee lentoon, mutta siivet ovat liian painavat ja hän putoaa maahan. Hän makaa hiljaa paikallaan ja iso korppi pelkää jo hänen kuolleen. Äitikorppi kuitenkin tulee ja halaa pikkukorppia, joka virkoaa saman tien. Nyt iso korppi tunnustaa tehneensä vain kiusaa, jotta pääsisi hänestä eroon. He ottavat pikkukorpin joukkoonsa leikkimään. Kuureissusta pikkukorpin siipeen jää jäljelle kuitenkin vielä yksi hopeinen sulka muistoksi matkasta.

Iidan kakku

Suomen keliakialiitto

Sadussa kerrotaan Iidasta, jolla on keliakia. Sadun alussa Iida on jo viisivuotias. Mutta kun Iida oli ollut pieni, hänellä oli aina ollut maha kipeänä ja vatsa oli aivan paisuksissa. Tarinassa kerrotaan, kuinka perheelle selvisi, että Iidalla on Keliakia. Valitsin tämän sadun, koska keliakia on todella yleinen sairaus. Päiväkodissa on lähestulkoon aina joku, jolla on keliakia. Monesti lapset ihmettelevät, miksi yksi lapsi saa aina eri ruokaa kuin he. Kirja kertoo yksinkertaisella tavalla, mitä keliakia tarkoittaa ja miten sitä hoidetaan. Tarinan jälkeen voisi esimerkiksi tuoda malliksi jotain keliakikoille tarkoitettuja tuotteita, esim. näkkileipä, keksi. Lapset saisivat itse maistaa, miltä ne maistuvat, ja onko niissä ja tavallisesta jauhoista leivottujen tuotteissa eroja. Eli tuodaan asia konkreettisesti esille. Uskon, että se saa lapset osallistumaan keskusteluun aktiivisemmin ja luultavasti kysymään kysymyksiäkin.

Lotta Leppäkerttu on erilainen

Mervi Suutari, Matilda Tuure

Lotta Leppäkerttu on muuten samanlainen, kuin kaikki muut leppäkertut, paitsi, että hänellä ei ole pilkkuja selässä. Hänen ystävänsä, Heikki Heinäsirkka leikkii siitä huolimatta hänen kanssaan, kunnes eräänä päivänä Heikkiä ei näy missään. Heikki Heinäsirkka onkin löytänyt koppakuoriaisista uusia kavereita. Kun Lotta Leppäkerttu

yrittää päästä joukkoon mukaan, koppakuoriaiset alkavat pilkkaamaan häntä ja nauramaan hänelle. Heikki ei edes puolusta Lottaa, vaikka heidän piti olla ystäviä.

Lotta lentää pois. Matkalla Lotta tapaa tytön, joka ihmettelee äidilleen, miksi Lotalla ei ole pilkkuja, niin kuin leppäkertuilla kuuluisi olla. Äiti kertoo työlle, että elämässä asiat eivät aina mene niin kuin on suunniteltu. Vertauskuvana äiti ottaa esille Tytön serkun, joka on syntynyt sokeana. Lotta miettii äidin sanoja, ja huomaa, kuinka pieni asia onkaan, jos hän on syntynyt pilkuttomana. Hän on silti samanarvoinen kuin muut. Kotona ystävätkin ovat huomanneet, kuinka ilkeitä olivat Lotalle olleet.

Elmeri ja Roosa

David McKeen

Elmeri, Viljami ovat norsuja, jotka ovat erilaisia, kuin kaikki muut lauman norsut. Ne ovat ruudullisia. Viljami on musta-valko-ruudullinen ja Elmeri kirjavarudullinen. Eetu-pappa kutsuu poikia luokseen ja kertoo löytäneensä tyttönorsun, joka on eksynyt laumastaan. Hän pyytää Elmeriä ja Viljamia viemään Roosa takaisin laumansa luo. Roosakin on erilainen norsu, hän on vaaleanpunainen. Norsut näkevät lauman jälkiä ja lähtevät seuraamaan niitä. Järvellä he näkevät yksinäisen norsun. Roosa ihmetteli, että olipas se kummannäköinen norsu. Yhtäkkiä Roosa kuulee oman laumansa ääniä, ja kertoo jatkavansa matkaa yksin, jotta muut lauman jäsenet eivät pelästy heitä. Elmeri ja Viljami ovat niin erikoisia Roosan mielestä ja etenkin omituinen harmaa norsu! Elmeri ja Viljami ihmettelevät, että miksi Roosan mielestä harmaa norsu oli erikoinen, mutta katsoessaan Roosaa laumaa mäeltä, he huomaavat, että ei ollutkaan mikään ihme, että Roosa ihmetteli harmaata norsua, sillä koko Roosaa lauma oli vaaleanpunainen. Kun he pääsevät kotiin, he saavat kuulla, että Eetu-pappa tiesi sen. Hän kertoo, että kaikki ovat erilaisia. Elmerin ja Viljamin mielestä Roosa oli erikoinen, muun norsulauman mielestä Elmeri ja Viljami olivat erikoisia ja Roosa taas oli sitä mieltä, että harmaat norsut olivat kummallisia.

Sellainen kuin sinä

John A. Rowe

Eräänä päivänä pikku siili, Eelis, lähtee pienelle kävelylle metsään. Metsässä hän tapaa jäniksen, jolla on pehmeä turkki. Eelis toivoo, että hänelläkin olisi niin pehmeä turkki kuin jäniksellä, koska hän itse on kauhean kova. Metsässä Eelis tapaa lisää eläimiä, joilla kaikilla on Eeliksella parempi ulkonäkö, kuin hänellä itsellään:

Esimerkiksi käärmeellä on kaunis kuviointi, rotan karva on musta ja kiiltävä, myyrällä on kaunis ja sileä turkki, koalalla kauniit isot korvat ja sialla kaunis saparo häntä. Lopulta hän törmää Keijo Krokotiiliin, siilin ystävään. Vaikka Eelis oli ennenkin nähnyt ystävänsä, hän oli silti vaikuttunut ystävänsä suomuista ja voimista. Keijo kertoo siilille, kuinka he pitävät siilistä juuri sellaisena kuin hän on ja kaikki muutkin eläimet ovat samaa mieltä. Kirjan lopussa on hauska peili, josta lapsi voi katsoa itseään. Peilin yläpuolella lukee: ”Sinä olet sellainen kuin olet!”

Sinä päätät itse, Jori

Anna Härmälä

Jori on koira, joka on heikkona erilaisiin tuoksuihin, lemuja ja hajuihin. Jorilla on kylpyamme, jonka hän hankki jo vuosia sitten ja sai kaupanpäällisiksi kumiankan. Jori rakastaa kylpeä mönjässä, Hän sekoittaa siihen kaikennäköisiä aineksia. Vihdoin Jori pääsee kylpyyn, odotettuaan sitä jo monta päivää. Kylvyssä oleva mönjä tuntuu Jorista vilpoiselta ja niljaiselta ja on Jorin mielestä hyvän hajuinen. Jorilla on metsässä paljon kavereita, ja kiitokseksi kaikille ystävällisyydestä, hän haluaa rakentaa ystävilleen kylpylän. Jori suunnittelee, että se tuli maan alle ja sen lattialle tulisi multaa ja siellä kasvaisi puskia. Siellä kaikki saisivat piehtaroida mönjässä. Yhtäkkiä kylpyanka alkaa puhua, ja moittii Jorin suunnitelmia. Ankan mielestä se ei muistuta ollenkaan oikeaa kylpylää. Kylpyanka saa Jorinkin uskomaan, että hänen kylpylänsä ei ole kelvollinen. Lopulta anka on se, joka määrää, minkälainen kylpylän tulisi olla. Kun kylpylä lopulta valmistuu ja ystävät tulevat vierailulle, he eivät viihdykään siellä. Mutta yhtäkkiä koirat saavat vainun, joka johdattaa heidät kellariin. Kellarista he löytävät todellisen, heille sopivan kylpylän. Heidän mielestään se on juuri sellainen, kuin sen kuuluukin olla. Ystävät möyriivät mönjässä yhdessä ja kaikilla on hauskaa. Satu opettaa, kuinka pitää luottaa omaan kykyynsä päättää asioista, eikä tehdä aina niin kuin muut haluavat tehdä.

Toisinkin voi oppia

Eve Tharlett

Kirjassa kaikki hanhenpoikaset seuraavat aina hanhiemoa ja tekevät niin kuin pyydetään. Paitsi Pikku Ninni. Ninniä kiinnostaa ainoastaan perhoset, sillä hän haluaa isona perhostutkijaksi. Ninniltä eivät oikein marssiharjoitukset suju, lentoharjoituksissakin Ninni huomaa perhosen ja sen vuoksi keskittyminen

herpaantuu ja Ninni putoaa maahan. Uimisesta Ninni ei pidä yhtään, koska vesi on kylmää ja märkää. Kun hanhiperheellä on tarkoitus alkaa yhteiset uintiharjoitukset, Ninni huomaa perhosen. Perhonen kuitenkin lentää veden päällä, joten miten Ninni pääsisi lähemmäs perhosta? Pikku Ninni näkee rannalla lumpeenlehden ja keksii, että sillä voisi surffata perhosen luo! Ninni keksii oman tavan päästä perhosen luo ja näkee perhosen lähempää kuin koskaan ennen. Muut hanhilapset ovat haltioissaan huomattuaan Ninnin taidot ja haluavat, että Ninni opettaa heitäkin surffaamaan.

Hipinäaasi, apinahiisi

Hytönen, Ville

Kirja kertoo apinasta, jolla on huonot keuhkot ja sen vuoksi hän sanoi aina ”hiih, hiih”. Metsän eläimet kiusasivat häntä aina pilkkaamalla häntä apinahiisiksi, koska hänet saattoi kuulla jo pitkälle hänen ääntelynsä vuoksi. Joutuessaan kaikkien pilkattavaksi, hän pakenee metsään itkemään pahaa oloaan. Siellä hän tapaa aasin, joka kertoo, että myös häntä kiusataan. Metsän eläimet kutsuvat häntä hipiäaasiksi, koska hän on niin kömpelö ja liikkueessaan hänen jalkansa raahasi maata, josta kuului ”hssh, hssh”. Yhdessä he huomaavat, että vaikka he ovat niin erilaisia, he ovat kuitenkin niin samanlaisia. He ymmärtävät, että erilaisuus onkin hyvä asia ja metsään palattuaan he kertovat muille olevansa tyytyväisiä erilaisuuteensa. Siitä edespäin kukaan metsän eläimistä ei enää kiusannut heitä.

Hannu Pitkänen(ä)

Lasten Keskus

Hannu Pitkäsellä on valtavan pitkä nenä. Joskus hänestä tuntuu, että hän haluaisi lyhentää sitä. Kirjaa lukemalla kuitenkin selviää, mitä kaikkea sillä voikaan tehdä sellaista, mitä ei kukaan muu voi nenällään tehdä. Nenällä voi jopa auttaa ystäviä!

Meidän ja muiden perheet

Hoffman & Asquith

Kirjassa kerrotaan millaisia erilaisia perheitä on olemassa. Aina perheeseen ei kuulu ainoastaan lasten lisäksi äiti ja isä. Perhe on moninainen käsite. Perhe voi olla suuri, pieni, hyväntuulinen, huoleton, vihaton, rikas tai jonkun muunlainen. Loppujen lopuksi kaikkien perheissä koetaan silti iloja, suruja, vihaisia ja hyväntuulisia joskus. Kenenkään perhe ei ole täydellinen.

6.2.2 Suvaitsevaisuus

Susanna nauraa

Jeanne Willis, Tony Ross

Satu kuvailee lapselle, minkälainen tyttö Susanna on. Mitä Susanna tekee, mitä hän pelkää ja minkälaisia eri tunnetiloja hänellä on. Susanna tekee aivan samanlaisia asioita, kuin kuka tahansa muukin lapsi ja tuntee samoin kuin kaikki me muut. Tarinassa on vähän tekstiä, mutta värikkäät ja ilmeikkäät kuvat. Koska tekstiä on vähän, lapsi keskittyy enemmän kuvien katseluun. Ja kuinka yllättävää lapselle onkaan, kun hän viimeisellä sivulla näkee Susannan, joka istuukin pyörätuolissa.

Satu opettaa lapselle, että vaikka ihminen on pyörätuolissa, hän on silti aivan samanarvoinen kuin me muutkin, kiinnostunut samoista asioista, sekä tuntee samoja tunteita. Lapselle saattaa olla vaikeaa kohdata pyörätuolissa istuvaa ihmistä, jo ihan sen vuoksi, että hän luulee heidän olevan jollain lailla erilaisia ja heitä olisi kohdeltava jollakin muulla tavoin, kuin ketä tahansa muuta. Sadun myötä on helppo avata keskustelua lasten kanssa. Mitä tunteita se herätti? Onko koskaan nähnyt ihmistä, tai tunteeko ketään, joka olisi pyörätuolissa?

Jättityttö ja Pirhonen

Hannele Huovinen ja Kristiina Louhi

Satu kertoo jättiläisneidistä, joka asuu kaupungissa, jossa ei ole enää yhtään toista jättiläistä jäljellä. Jättiläisneiti on niin iso, että hän joutuu väistelemään lentokoneita ja erottelemaan helikoptereita hiuksistaan. Kukkakimppuun hän poimii mäntyjä ja hiussolkena hänellä on puunrunko. Hän alkaa pelätä, että survoo kaikki ihmiset ja autot alleen, jos hän lähtee liikkeelle. Myös yksinäisyys alkaa vaivata, koska hänellä ei enää ole yhtään toista jättiläistä ystävänä. Eräänä päivänä muuan poika, Pertti Pirhonen, näkee jättiläisen ja ihastuu ikihyviksi. Pertti on lyhytkasvuinen ja on aina tottunut katsomaan ylöspäin, ja mitä kaunista hänen silmänsä näkivätään. Jättiläisneiti alkaa itkeä surullisuuttaan ja hänen kyyneleistään muodostuu suuri joki. Se vie Pertin mennessään ja Pertti ajautuu suoraan Jättiläisneidin luo. Pertti miettii, miten hän saisi neidin huomaamaan hänet, sillä hän tietää olevansa niin pieni, ettei neiti kuulisi vaikka hän kuinka lujaa huutaisi. Hän alkaa tanssimaan Jättiläisneidin jalkapöydällä, kunnes neitiä alkaa kutittamaan jalasta. Hän huomaa Pertin ja nostaa hänet kämmenelleen. Hän ihmettelee, miksi Pertti ei pelkää häntä, ja kertoo

surevansa, koska hänellä ei ole enää yhtään ystävää. Pertti kuitenkin ryhtyy Jättiläisneidin ystäväksi ja yhdessä heillä on oikein hauskaa.

Dumbo

Alke Hauschild

Satu alkaa siitä, kun äitinorsu näkee sirkusjunasta taivaalla lentävän haikaran nyytti nokassaan. Äiti on jo pitkään toivonut norsulasta ja tällä kertaa äitinorsun toive toteutuu. Kohta kaikille selviää, että tällä pienellä kauniilla norsulla, Dumbolla, on aivan valtavat korvat. Muut norsut nauravat ja pilkkaavat Dumboa. Äitinorsun mielestä Dumbo on yhtä hurmaava ja rakas isoista korvista huolimatta. Tarinan edetessä selviää kuitenkin, että isoilla korvilla on myös omat hyvät puolensa, niillä voi lentää! Tarina opettaa lapselle, että huolimatta toisten ulkonäöllisistä piirteistä, hän on silti yhtä arvokas ja kuin muut. Ulkonäkömme tekee meistä juuri ainutlaatuisia.

Jokaisella lapsella päiväkodissa on omat, erityiset ominaisuutensa. Joku on vasenkätinen, jollain on silmälasit, joku änkyttää. Eli millainen on niin sanottu ”normaali lapsi”? Kaikki lapset voitaisiin jollakin perusteella luokitella epänormaaliksi (Ratkaiseva vuorovaikutus- kasvatuksellisia kohtaamisia lasten kanssa s.134).

Riku

Guido Van Genechen

Riku on pupu, jolla toinen korva on ylhäällä, ja toinen roikkuu alhaalla. Muut puput kiusaavat häntä sen vuoksi. Riku haluaisi niin kovasti samanlaiset korvat kuin muillakin, mutta ei onnistu saamaan niitä, vaikka millä keinoilla yrittäisi. Ja niinhän Riku yrittää. Hän yrittää pitää korvaa ylhäällä kaasuilmapallolla, ongenvavalla, kepin avulla ja työntämällä porkkanan korvaan tukemaan pitämään sitä ylhäällä. Mutta mikään ei auta. Toiset puput nauravat hänen yrityksilleen. Hän päättää mennä lääkäriin, koska kuvittelee korvassaan olevan jotain vikaa. Lääkäri kuitenkin toteaa sen olevan täysin terve, ja sillä kuulee ihan normaalisti, se on vain erinäköinen kuin muilla pupuilla. Kotimatalla pupua alkaa itseäkin naurattaa koko asia. Kotiin päästyään muut puput kertovat olevansa iloisia, että hän oli palannut kotiin, koska heillä oli ollut aivan tylsää, kun pupua ei ollut paikalla. Hän käskee muita ottamaan seuraavaksi päiväksi mukaansa porkkanan ja narunpätkän. Hän neuvoa muita

sitomaan toiseen korvaansa porkkanan, jolloin kaikkien pupujen toinen korva roikkuu alhaalla. Nyt he kaikki ovat samanlaisia.

Sinä et kuulu tänne, Beiron

Anna Härmälä

Tarina kertoo kylärakista nimeltä Beiron. Kun Beiron tulee leikkimästä ystävänsä kanssa, hän huomaa ilmoituksen koiranäyttelystä. Vaikka ystävät eivät usko, että se on kylärakkeja varten, Beiron päättää silti lähteä. Perillä Beiron löytää monta toinen toistaan kauniimpaa koiraa. Muut koirat alkavat ihmetellä, että mitä rotua Beiron mahtaa olla, mutta Beiron ei tiedä. Hän lähtee kiertelemään, jos vaikka vastaan tulisi koira, joka muistuttaisi häntä, mutta ei löydä etsimäänsä, kunnes Beiron löytää Nakukoiria. Beiron löytää täydellisen ratkaisun: Hän ottaa partahöyllän esiin ja ajaa kaikki karvat pois! Beiron voittaa kisan, mutta kisan jälkeen hänelle nousee huono omatunto ja hän tunnustaa kaikille valheensa. Hänet potkitaan ulos näyttelystä. Mutta perillä odottaa iloinen yllätys. Ystävät ovat järjestäneet juhlan Beironille, jonne kaikki olivat tervetulleita!

Jonnin korvat

Giuseppe Caliceti & Mara Cerri

Sadussa pupu, Jonni, on viety kaatopaikalle, koska hän on jo vanha, eikä hänellä ole enää korviakaan. Mutta kaatopaikallakin Jonnia nimitellään surkeaksi ja kelvottomaksi pupuksi. Jonni kuitenkin löytää roskien joukosta ystävän, jonka oli eräs tyttö askarrellut. mutta koska hahmo, Otusnalle, ei muistuttanut mitään eläintä, se heitettiin pois. Jonni uskoi, että mikäli hän löytäisi jostain korvat, hänet varmasti kelpuutettaisiin ja otettaisiin takaisin. Käy kuitenkin niin, että korvia ei löydy. Jonni saa kuitenkin Otusnallesta hyvän ystävän, joka ei arvostele häntä ulkomuodon mukaan ja jonka kanssa he voivat yhdessä elää ja selviytyä.

Lapsen ei tarvitse olla täydellinen ollakseen vanhemmilleen tärkeä. Vanhemmat rakastavat häntä siitä huolimatta, eivätkä hylkää häntä sen vuoksi. Ystävän kanssa voi puhua ongelmistaan, hänellä saattaa olla uudenlainen näkemys tilanteeseesi, ja hänellä voi olla samankaltaisia kokemuksia omassa elämässään. Ystävän ehdotuksia ja mielipidettä kannattaa kuunnella, koska häneltä voi saada ongelmaan uuden näkökulman. Ystävä tukee ja auttaa ja hänen avullaan murheista selviää nopeammin

kuin yksinään. Tarina kuvastaa lapselle ystävyysmerkitystä. Se kertoo myös lapselle itsetunnosta.

Lapsen kasvaessa, hänen itsetuntonsa rakentuu samalla. Itsetunto on osa lapsen persoonallisuutta, myönteinen ja voimia antava osa minäkuva. Se kertoo lapselle hänen omasta pärjäämisestään ja siitä, onko hän riittävä ja oikeanlainen. Itsetunto on myös uskomus tai tunne siitä, minkälainen ja kuinka hyvä on, mitä haluaa, mihin pystyy, mitä osaa ja mitä voi oppia (Raisa Cacciatore 2014.)

Toi rusakko

Heljä Liukko-Sundström

Tämä kirja on sen verran pitkä, että sopii esimerkiksi leikki-ikäisten unihetkiin. Kirjan kuvitus on kaunis, mutta ei ehkä niin lapsiin vetoava, joten myös sen vuoksi kirja on siihen tarkoitukseen hyvä.

Rusakko, Roi nimeltään, huomaa juostessaan rakennuksen, joka on kiinnostanut häntä jo pitkään. Roi päättää mennä tutustumaan tarkemmin, mikä rakennus on. Kun hän katsoo ovesta sisälle, hän huomaa joukon kauniita, valkoisia pupuja, jotka luistelevat kauniisti ryhmässä, kauniissa sinisissä takeissaan. Roikin haluaisi joukkoon mukaan, mutta tietää, ettei häntä oteta mukaan, koska hän on ruskea, ruma ja kömpelö. Hän keksii, että hän voisi naamioitua suoja-pukuun, jolloin hän näyttäisi samanlaisilta kuin muutkin. Hän ompeli mekon ja laittoi sen päälle. Kaikki alkoivat luistelemaan. Roi ei pysynyt pystyssä, mutta vieressä oleva avulias pupu rohkaisi häntä. Yhtäkkiä Roi kaatui niin, että sen suoja-puku repesi. Hädissään rusakko alkoi selittämään syytä naamioitumiseen. Hän kertoi nähneensä, kuinka kauniisti he olivat luistelleet ja oli niin kovasti halunnut liittyä mukaan. Puput päättävät, että Roi saa liittyä joukkoon, jos lupaa, ettei enää pue suoja-pukua ylleen.

Eräänä päivänä Roi huomasi erään pupun, joka ei ollut ikinä sanonut hänelle sanaakaan. Sitä näytti harmittavan, että rusakko otettiin joukkoon mukaan. Hän yritti keksiä, miten hän saisi Roin pois joukosta. Hän pyysi siiliä viemään terveisiä Roille. Siili kuiskasi terveiset Roin korvaan ja samalla siilin piikit pistivät Roin kylkeä vasten. Kun joukkue sai tietää tästä, he karkottivat kiusaaja-pupun pois metsään. Mutta metsässä valkoinen pupu olikin erilainen kuin muut, häneltä puuttui suoja-väri

ja sen vuoksi hän oli vaarassa. Jotta hän voisi saada apua Roilta, hänen olisi kuitenkin pyydetävä ensin Roilta anteeksi. Pupu pääsi takaisin luistelujoukkoon ja pikkuhiljaa joukkoon liittyi myös muita Roin kaltaisia rusakoita.

6.2.3 Ennakkoluulot

Possu muuttaa talon

Claudia Fries

Sadussa naapurustoon muuttaa uusi asukas, possu. Kaikki vanhat asukkaat järkyttyvät siitä, koska possujen tiedetään olevan epäsiistejä ja sotkuisia. Naapurit ovat sitä mieltä, että possu syyllinen kaikkeen, mitä kerrostalossa tapahtuu. Mutta kun naapurit menevät valittamaan siitä possulle, heitä odottaa suuri yllätys. Tämä possu osoittautuikin siistiksi ja he huomaavat olleensa aivan väärässä.

Valitsin tämän sadun, koska se on oiva esimerkki siitä, kuinka tyypitämme helposti ihmiset sen mukaan, mihin ihmisryhmään he kuuluvat (Monikulttuurisuus ja lastenkirjallisuus, s.17). Ihmisten ennakkoluulot syntyvät usein siitä, minkälaisena toisen ihmisen ulkokuori hänelle näyttäytyy. Todellisuudessa ihmisen sisältä saattaa paljastua täysin erilainen ihminen, kuin mitä hän oli olettanut. Ennen kuin tuomitsee toisen ihmisen, on opittava ensin tuntemaan hänet.

Laulava susi

Riikka Juvonen & Lasten keskus

Sadussa susilaumaan syntyy uusi pentu. Kun johtajasusi alkaa opettaa sitä ulvomaan, pentu alkaakin laulaa kuin lintu. Pentua ei hyväksytä joukkoon, vaan hänet karkotetaan kauas metsään. Metsässä pentu kuitenkin löytää ystäviä, jotka hyväksyvät hänet sellaisena kuin hän on.

Rohkea myyrä

Amber Stewart & Layn Marlow

Satu kertoo myyrästä, joka on niin rohkea, että uskaltaa kaivaa syvälle, johtaa joukkoa pelottomasti, sekä piehtaroida vauhdikkaasti. Samalla myyrä on kuitenkin niin nirso, ettei sille kelpaa mikään muu syötäväksi, kuin karhunmarjat.

Pähkinäpiirakassa on palasia, neliapilasalaatti on liian rapeaa ja vesikasvikeitto on liian liukasta. Eräänä päivänä hän kuitenkin huomaa, että hänen kätensä ovat kuin sinisiksi maalatut ja sen viikset olivat aina tahmaiset. Uskaltaisikohan se maistaa samaa ruokaa kuin muutkin syövät, olihan hän kuitenkin muissakin asioissa niin rohkea. Yllätyksekseen myyrä huomaa, kuinka hyvää ruoka on. Myyrällä oli vain ollut niin suuret ennakkoluulot muuta ruokaa kohtaan, ettei ollut halunnut edes maistaa sitä.

Paavo on reilu kaveri

Thierry Robberrecht & Philippe Goossens

Paavon koulussa on poika, jonka nimi on Herkko. Herkko aina kiusasi muita ja näytti aina tuimalta. Paavo aikoo pitää ystävilleen juhlat. Koulussa hän jakaa kaikille kutsut, paitsi Herkolle. Paavo kuitenkin huomaa, että Herkko näyttää surulliselta ja kysyy häneltä, haluaisiko hänkin tulla mukaan, vaikkei oikeasti haluaisikaan Herkkoa sinne. Herkko riemastuu. Yöllä Paavo näkee unta, kuinka Herkko pilaa hänen juhlaansa. Kaikki menee kuitenkin hienosti, kunnes vieraat lähtevät kotiin. Herkko ei millään malttaisi lähteä ja pyytää, että saisi jäädä edes hetkeksi vielä. Herkko jää vielä syömäänkin ja sen jälkeen Paavon isä ja Paavo vie Herkon kotiin. Paavo huomaa illalla nukkumaan mennessä, että hänen lentokoneensa, jota hän pitää aina yöpöydällä, on poissa! Hän syyttää heti Herkkoa. Paavo ei koulussa uskaltanut sanoa asiasta mitään, mutta muut näkivät, että hän oli surullinen. Herkko katseli Paavoa kauempaa. Välitunnilta palattuaan Paavo huomasi, että hänen reppuunsa oli ilmestynyt hänen lentokoneensa. Hän katsoi Herkkoa ja hymyili, Herkkokin hymyili Paavolle. Herkosta tuli Paavon ja muiden kaveri. Hän tekee vieläkin joskus kiusaa, mutta useimmiten Herkko on tosi mukava, varsinkin, jos hänet pyytää mukaan leikkiin. Herkosta ja Paavosta tuli hyviä ystäviä, kun he vain tutustuivat toisiinsa. Paavon mielestä oli hauska kuulla, kun Herkko kertoi tarinoita perheestään, koska Herkon perhe oli niin erilainen kuin Paavon perhe.

Täydellinen tyttö

Giuseppe Caliceti

Tarina kertoo työstä, Sofiasta, joka tapaa matkallaan paljon ystäviä, joiden kanssa voisi leikkiä. Kaikissa tuntuu kuitenkin olevan jotain vikaa. Sofia, joka itse on mielestään täydellinen tyttö, ei kelpuuta ketään heistä, vaan lähtee etsimään itselleen täydellistä ystävää. Lopulta hän huomaa jääneensä aivan yksin ja ilman ystävää.

Useimmiten se, että jää ilman leikkikavereita, ei johdu lapsesta itsestään, vaan hänestä riippumattomista syistä. Toisinaan kuitenkin lapsen on hyvä miettiä, voiko sille olemassa joku syy. Syy ei välttämättä suoraan ole verrattavissa satuun. Lapsi voi esimerkiksi olla niin aggressiivinen muita kohtaan tai liian määräileväinen, jonka vuoksi muut lapset eivät tahdo leikkiä hänen kanssaan. Satu antaa hyvän pohjan keskustelulle. Varhaiskasvattajan pitää kuitenkin pitää huolta siitä, ettei keskustelu johda väärälle polulle, vaan asiasta tulee keskustella yleisellä tasolla, ei niin, että se koskettaa juuri omaa ryhmää.

Minä olen paras

Lucy Cousins

Kirja kertoo koirasta, joka kuvittelee olevansa kaikessa parempi, kuin kukaan ystävistään. Hän haastaa muita eläimiä, myyrää, hanhea, leppäkerttua ja aasia kaikkeen, jossa tietää olevansa paras. Koira on nopeampi juoksemaan, kuin ystävänsä Myyrä, nopeampi kaivamaan kuoppia, kuin Hanhi, hän on isompi kuin leppäkerttu, ja parempi uimaan, kuin aasi. Hän on paras kaikessa! Se saa muut ystävät alakuloiseksi, koska he eivät mielestään osaa mitään. Yhtäkkiä he tajuvat, että oikeastaan he ovatkin parempia kuin koira, mutta eri asioissa. Myyrä kaivaa paremmin, Hanhi ui paremmin, Aasi on suurempi, ja Leppäkerttu lentää paremmin. Koira ymmärtää, että on kehuskellut ihan turhaan. Ei hän olekaan kaikessa paras, vaan jokaisella on jokin oma ominaisuus, jossa he ovat parhaita. Hän ymmärtää, että hän on ollut ilkeä ystävilleen, mutta ymmärtää kuitenkin pyytää kaikilta anteeksi. Ystävät lohduttavat koiraa, ja kertovat hänen olevansa paras ystävä.

6.2.4 Monikulttuurisuus

Jamelan leninki

Niki Daly

Kirja sijoittuu Afrikkaan, jossa pikkutyttö, Jamelan, perhe asustaa. Jamelan perhe on menossa häihin, ja äiti päättää vähillä rahoillaan ostaa kaupasta kangasta, jotta voisi ommella häitä varten Jamelalle hienon mekon. Hän pesee kankaan ja laittaa sen narulle kuivumaan ompelua odottamaan. Hän kääntää Jamelaa vahtia kangasta, mutta Jamela lähti kuitenkin esittelemään kaikille hänen ihanaa, uutta kangastaan. Kaikki ihailevat sitä ja hänestä otetaan jopa kuva, koska hän on niin kaunis. Kangas kuitenkin turmeltuu käyttökelvottomaksi ja äiti tuli sen nähdessään tietysti vihaiseksi. Seuraavana päivänä kuitenkin kuvan ottanut mies tuli vierailulle kertomaan iloisia uutisia, että kuva oli julkaistu sanomalehdessä ja kuvaaja oli saanut siitä suuren palkkion. Sillä rahalla he ostivat uuden kankaan ja Jamela sai kuitenkin mennä kauniina häihin, oman äidin ompelemassa mekossa.

Sarika, tyttö Intiasta

Ingvor Goyeryd & Leif E. Eriksson

Sarika on päiväkotikäinen tyttö. Päiväkodin lukupiirissä, kun lapsilta kysytään, missä he ovat syntyneet, Sarika kertoo olevansa Intiasta ja että hänet on adoptoitu Suomeen. Samana päivänä kaksi poikaa juoksevat Sarikan luo ja haukkuvat häntä ”piparinaamaksi”. Sarika miettii, mitä hän oikein voisi tehdä, ettei häntä enää kiusata. Hän päättää tuoda seuraavana päivänä päiväkotiin valokuva-albumin hänen lapsuudestaan. Sinä päivänä lapset yhdessä katselevat kuvia Sarikasta lapsena ja kuvia Intiasta. Kuvat Intiasta näyttävät lasten mielestä kiinnostavilta ja heistä on tosi jännää, että Sarika on päässyt ison lentokoneen kyytiinkin. Sarika näyttää myös kuvia ystävistään, jotka ovat eri maista. Lopulta he huomaavat, että ihonvärillä tai syntymäpaikalla ei ole mitään merkitystä.

Mikko Mallikas ja sisukas muurahainen Gunilla Bergström

Mikko kertoo tuntevansa yhden sotilaan. Hänellä on uusi ystävä, Hamdi, jonka isä on ollut sotilas omassa, entisessä, kotimaassaan. Hamdin luona on hauskaa, siellä on

aina serkkuja, sukulaisia ja muita vieraita. Hamdin isä yleensä tykkää puhua sodasta, mutta yhtenä päivänä hän kertoo siitä, kun kotimaassa oli ollut sota ja siihen asti ne olivat olleet aina maataisteluja, kunnes eräänä päivänä taivaalle ilmestyy pommikone. Kaikki käsketään heti menemään suojapaikkaan matalaksi. Siellä isä oli maannut peloissaan ja ollut täysin liikkumatta. Hän näki lattialla muurahaisen, joka näytti siltä, kuin hänkin olisi ollut silmät kiinni peloissaan lattialla. Kun pauke loppui, muurahainen alkoi heti taas kantaa kekotarvikkeitaan. Isä ajatteli, että olipas sisukas muurahainen, kun heti lähti jatkamaan töitään, vaikka aluetta oli juuri pommitettu. Isä kertoo, että sotaelokuvissa aina näytetään rohkeita miehiä sodassa, mutta niissä ei koskaan näytetä sisukkaita ja urheita muurahaisia.

Petra löytää Petran

Eevamaria Halttunen & Anna Härmälä

Kirjassa Petra törmää Fatimaan, jonka rannekoru oli jäänyt kiinni hameenhelmaan. Petra auttaa Fatimaa. Fatima on menossa Jordaniaan viettämään pikkuveljensä aqiqaa, jotka ovat vähän sama asia, kuin kastejuhla. Kun Petra saapuu pihaan, se on täynnä ihmisiä kirjavissa asuisaan. Fatima vie Petran sisälle pikkuveljeä katsomaan ja kertoo, mistä veli on saanut nimensä, ja kertoo Petralle samalla hänen omasta uskonnostaan. Petra ihmettelee, että Fatiman luona kaikki on vähän erilaista, kuin heillä kotona on. Ihmiset pukeutuvat eri tavalla, puhuvat eri tavalla, uskovat eri asioihin ja kastejuhlakin on aivan erilainen, kuin mihin Petra on tottunut. Petra viettää koko päivän Fatiman luona ja leikkii hänen aasinsa, Petran, kanssa. Illalla Petra kutsutaan syömään. Fatiman äidin tekemä ruoka on maukasta, se on maustettu mintulla ja kardemummalla ja juomana on makeaa mustaa teetä, jota saa juoda kauniista kultakoristeisista laseista. Fatiman luona ruokailu on paljon juhlallisempi tapahtuma, kuin mihin Petra on tottunut.

Petra tanssii

Eevamaria Halttunen & Anna Härmälä

Petran äiti on saanut työpaikan teatterin puvustamosta. Petra pääsee äidin mukana vierailemaan siellä. Hän löytää pukujen keskeltä ihanan mekon, laittaa sen ylleen ja alkaa tanssia. Paikalle tulee tyttö, Awa, joka kehuu Petran tanssia. Hän pyytää Petraa lähtemään mukaansa tanssimaan hautajaisiin, koska Awan isoisä on kuollut. Petra kummastelee, miksi he aikovat tanssia, jos joku on kuollut? Kun he saapuvat

paikalle, Petra näkee valtavan joukon tanssivia ja rummuttavia kirkkaisiin vaatteisiin sonnustautunutta väkeä. Awa kertoo, että se on kuolemantanssi, jota on tapana tehdä, kun joku kuolee. Yhtäkkiä Petra näkee, että he kantavat kuollutta isoisää. Awa pyytää Petraa tulemaan kanssaan ottamaan kanaa kiinni, jotta heimo saa teurastaa sen. Sen verestä heimo näkee, oliko isoisällä ollut vihollisia ja oliko joku tappanut hänet. Awan isoisä haudataan oman talonsa alle, jotta hän voi sieltä suojella Awan perhettä. Awa näyttää Petralle kylää ja esittelee hänet ihmisille. Petralle kaikki on uutta, jopa ruoka, mutta silti kivaa.

6.3 Tietopaketti osaksi Kaikille.fi –sivustoja

Opinnäytetyön tuotoksena syntynyt ”Erilaisuuden kohtaaminen päivähoidossa” – tietopaketti liitetään osaksi Kaikille.fi – sivustoa, joka on uusi interaktiivinen verkko-oppimisympäristö internetissä. Omassa osiossani Kaikille.fi – sivustoa, tulee palvelua käyttävälle henkilölle näkyväksi aiemmin esitetyn, kaavio 2. lailla esitetty kuva, jossa näkyy kaikki neljä eri kategorialla, joiden alla on lueteltuna niihin tarkoitettut sadut. Kuvan alta löytyy lyhyt selostus saduista ja niiden sisällöistä. Palvelun käyttäjä voi siis valita kategorian alta ensin haluamansa sadun, ja vielä kuvan alapuolelta lukea lyhyesti, mistä satu kertoo. Tietopaketin muuttamisen sähköiseen muotoon ja siirtämisen Kaikille.fi – sivustojen suoritetaan verkkosivustohankkeen projektityöntekijöiden avulla.

7 POHDINTA

7.1 Opinnäytetyön aiheen valinta

Opinnäytetyön aihe tuntui omasta mielestäni mielenkiintoiselta, koska satujen lukeminen kuuluu omaan päivittäiseen elämään. Olen itsekin toisinaan valinnut lapsilleni luettavaksi sadun, joka voisi tuoda helpotusta heidän mieltään askarruttaviin asioihin, ja olen käytännössä nähnyt, kuinka se toimii.

Sadut kuuluvat olennaisesti päivähoiton arkeen, ja sen vuoksi satu onkin oivallinen työväline päivähoidossa työskenteleville henkilöille. Satujen avulla voidaan selvittää lasten kanssa erilaisia ongelmia ja jakaa lapsille tietoa eri asioista lapsilähtöisellä tavalla, sekä yhdessä käydä keskustelua lasten kanssa erilaisuudesta, erilaisuuden kohtaamisesta, ja suvaitsevaisuudesta. Sadut herättävät lapsessa mielenkiintoa, saavat lapset ajattelemaan ja rohkaisevat lasta puhumaan niistä aikuisen kanssa. Sadun tarina elää lapsen mielessä vielä satuhetken jälkeenkin.

Opinnäytetyölläni haluan osoittaa, että satujen lukemisella on lapselle suuri merkitys, ja hyvin valitulla kirjalla voidaan vaikuttaa leikki-ikäisen lapsen, vasta muodostuviin arvoihin lapsilähtöisellä tavalla. Lapsen arvojen muodostumiseen vaikuttavat sekä päivähoiton, että oman kodin arvot. Sen vuoksi kodin ja päivähoiton tulisi pyrkiä yhdessä jakamaan vastuuta lapsen arvokasvatuksesta. Lapsi saattaa hämmentyä, jos päivähoitosta saatu tieto on täysin ristiriidassa kodin arvojen kanssa.

7.2 Opinnäytetyön kirjoitusprosessi

Opinnäytetyön teoria-osuuden kirjoittamisen ongelmaksi muodostui aiheen rajaaminen. Työn edetessä löytyi paljon muitakin osa-alueita, joita olisi voinut sisällyttää teoria-osuuteen. Pyrin kuitenkin keskittymään omasta mielestäni oleellisimpiin opinnäytetyöhön liittyviin aihealueisiin. Vaikka tietopaketin kategorioihin ei sisältynytkään osiota kiusaamisesta, halusin kuitenkin käsitellä sitä opinnäytetyön teoria-osuudessa, koska mielestäni kaikki tietopaketista löytyvät

aihealueet: ennakokuluut, suvaitsevaisuus, erilaisuus ja monikulttuurisuus, voidaan liittää kiusaamiseen ja sen ennaltaehkäisyyn.

Opinnäytetyön teoria-osuuden kirjoittamisen alussa tuntui, että tietoa esteettömyydestä oli vaikea löytää. Internetistä tietoa löytyi jonkin verran, mutta suurin osa tekstistä toisti itseään. Aikani etsittyäni ja kirjaston tietokannasta erilaisia mahdollisia hakusanoja käyttäen, kirjallisuutta alkoi kuitenkin löytyä ja sain niistä juuri sitä tietoa, mitä kaipasinkin. Olin myös yllättynyt, kuinka vähän kirjallisuutta löysin nimenomaan leikki-ikäisen lapsen kehittämisestä. Leikki-ikäisestä lapsesta ja lapsen kehityksestä kertovassa osuudessa jouduinkin turvautumaan paljon internetistä löytyvään tietoon.

7.3 Opinnäytetyön tavoitteiden täyttyminen

”Erilaisuuden kohtaaminen päivähoidossa”- tietopakettia tehdessä tärkein tavoitteeni, oli tehdä siitä mahdollisimman selkeä ja helppokäyttöinen palvelun käyttäjälle. Luin kaikki sadut kotona omille lapsilleni, ja samalla varmistin, että tekstin sisältö oli opinnäytetyöhön ja sen kohderyhmälle soveltuva, sekä karsin joukosta pois ne kirjat, jotka eivät mielestäni palvelleet tarkoitustaan.

Alkuperäisenä ajatuksena oli testata opinnäytetyön tuloksia käytännössä. Rajallisen aikataulun vuoksi jouduin kuitenkin asettamaan opinnäytetyölle uudet tavoitteet, jotka käytössä olevalla ajalla olisi mahdollista toteuttaa. Jälkikäteen ajateltuna, alkuperäiset tavoitteet olisivat olleet täysin toteutettavissa, mutta koska opinnäytetyön kirjoittaminen viivästyi, jouduttiin suunnitelmia vaihtamaan. Toisaalta harmittaa, etten saanut itse olla näkemässä ja kokemassa työn toteuttamista, mutta näissä olosuhteissa voin ainoastaan uskoa omaan ammattitaitooni ja luottaa siihen, että tietopaketti palvelee alkuperäistä tarkoitustaan. Kaikista vaikeuksista ja myönnytyksistä huolimatta, olen tyytyväinen tekemääni opinnäytetyöhön, koska mielestäni se täytti sille asettamani uudet tavoitteet ja sen ansiosta sain tuotettua selkeän ja toimivan tietopaketin päivähoidon henkilökunnalle. Pystyn käyttämään sitä hyödykseni itsekkin ja tiedottaa sen olemassaolosta myös omalla työpaikalla, jotta myös muut päivähoidon työntekijät pystyvät hyödyntämään sitä. Opinnäytetyön

kirjoittaminen lisäsi omaa teoreettista ammattitaitoa ja antoi omaan työelämään vinkkejä siihen, miten voisin hyödyntää satuja paremmin.

Jatkossa voisi miettiä, miten tuotaisiin Kaikille.fi – sivusto paremmin päivähoiton henkilökunnan tietoisuuteen, jotta he osaisivat hyödyntää sieltä saatavaa tietoa. Olisi myös mielenkiintoista nähdä, minkälaisia keskusteluja sadut päivähoiton työntekijän ja lasten välillä herättävät, ja minkälainen vaikutus niillä on lapsiin. Päivähoidossa voisi kenties olla esimerkiksi ”erilaisuus” – teemaviikko, johon sadut voitaisiin liittää yhtenä osana.

LÄHTEET

Cacciatore, R. Raisa Cacciatore www-sivut 2014. Viitattu 11.01.2014.
<http://www.raisacacciatore/1>

Cantell, H. 2010. Ratkaiseva vuorovaikutus-kasvatuksellisia kohtaamisia lasten kanssa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Finlex www-sivut 2014. Viitattu 21.9.2013.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>

Fischbein, S., Österberg, O. & Toivanen, R. 2009. Kaikkien lasten koulu. Helsinki: Tietosanoma.

Heikkinen, A. Kantti Ry- www-sivut 2009. Viitattu 11.11.2013.
<http://www.kantti.net/artikkeli/2009/05/esteet-pois-oppimisen-tielt%C3%A4>

Heinämäki, L. 2000. Varhaiserityiskasvatus. Helsinki: Tammi. (Jyväskylä: Gummerus).

Huhtala, S. Centria ammattikorkeakoulu-esteettömyysopas www-sivut 2012. Viitattu 20.09.2013.
<http://web.centria.fi/data/liitteet/b7b9951df2ae4f9189ea005466060a12.pdf>

Hujala, E. & Turja, L., 2011. Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus.

Hujala, E. 2001. Puheenvuoroja lapsista ja varhaiskasvatuksesta. Jyväskylä: Gummerus.

Ikonen, O. & Krogerus, A. 2009. Ainutkertainen oppia – Erilaisuuden ymmärtäminen ja kohtaaminen. Jyväskylä: PS- kustannus (Juva: WS Bookwell).

Inkinen, T. 2000. Egomatka – matka oman itsensä suvaitsevaisuustasonsa löytämiseen [Savonlinna]. Hamina: Kotkan kirjapaino.

Invalidiliitto ry:n www-sivut. Eduskunnan esteettömyys- ja saavutettavuusselvitys. 2005. Viitattu 21.08.2013.
http://www.invalidiliitto.fi/files/attachments/eduskunnan_raportti.pdf

Jantunen, T., Ojanen, E. 2011. Sydämen sivistys – kasvattajan ytimessä. Helsinki: Aurinko. Porvoo: Bookwell.

Jantunen, T. 2007. Satu kasvattaa – Topeliuksen sadut ja kasvatusajattelu. Jyväskylä-PS- kustannus (Juva: WS Bookwell).

Jokipaltio, J. 1997. Sadun voimat 1 [Helsinki] Maaseudun sivistysliitto. (Jyväskylä: Gummerus).

Julkari – STM:n Hallinnonalan avoin julkaisuarkisto - www- sivut. Lehmuskoski, A., Kuusisto-Niemi, S., Sosiaalialan sanasto asiakastietojärjestelmää varten. Stakes 2008. Viitattu 12.10.2013.

<http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201204194088>

Juusola, M. 2011. Vahvaksi rakastetut lapset. Helsinki: Otava.(Keuruu: Otavan kirjapaino).

Karinharju, K. SAMK www-sivut 2014. Viitattu 13.11.2013

www.samk.fi/tutkimusyhteisty/esteettomyys

Keltikangas-Järvinen, L. 2012. Pienen lapsen sosiaalisuus. Helsinki: WSOY (Painettu EU:ssa).

Kemppainen-Koivisto, R. & Salmio, T. 2006. Matkalla suvaitsevaisuuteen – kansainvälisyyskasvatuksen menetelmäopas 5-8- vuotiaiden lasten ohjaajille. Helsinki: YK-liitto. Kauhava: Kauhavan kirjapaino.

Kirsti Pesola, Esteettömyysopas – Mitä, miksi, miten 2009. Viitattu 21.03.2013.

www.esteeton.fi/files/attachments/esteettomyysopas_pdf.pdf

Kolu, K.2003. Monikulttuurisuus ja lastenkirjallisuus. Helsinki: Ibby Finland.

Kop kop, pääseekö sisään? Yhdenvertaisen järjestötoiminnan opas urheilu- ja nuorisojärjestöille 2014. Viitattu 21.11.2013.

<http://www.alli.fi/binary/file/-/id/655/fid/1279>

Laitinen, M. & Haapala, S. 2013. Miksi joka paikkaan pitää päästä? Helsinki: Kansanvalistusseura.

Lasten autismi – kun kaverillasi on autismi... www-sivut. Ystävyysruno 2014. Viitattu 05.12.2013.

<http://terveysnetti.turkuamk.fi/juniorinetti/autismi/runo.html>>

Mannerheimin lastensuojeluliitto www-sivut 2013. Viitattu 12.03.2013.

http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/kasvu_kehitys/4_5/liikunnallinen_kehitys/

Rasila, M. & Pitkonen, M. 2010. Erilaisuuden riesa ja rikkaus. Helsinki: Yrityskirjat ([Helsinki]:Kyriiri).

Repo, L. 2013. Pienet lapset ja kiusaamisen ehkäisy. Jyväskylä: PS- kustannus (Juva: Bookwell).

Salmio, T. Monikulttuurisuus päiväkotien voimavarana, Maailma.net www-sivut 2004. Viitattu 21.05.2013.

http://maailma.net/artikkelit/monikulttuurisuus_paivakotien_voimavarana

Tilus, P. 2004. Pelistä pois – huolehtivan koulun haaste. Jyväskylä: PS-kustannus (Juva: WS Bookwell).

Vaininen, S. Hakijan opas, Applicant's file 2014, sosionomi AMK www-sivut 2014. Viitattu 01.12.2013.

<http://samkhakuopas.wordpress.com/sosionomi-amk/>

Vilkka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi (Jyväskylä: Gummerus).

Ylitapio-Mantylä, O. 2012. Villit ja kiltit – tasa-arvoista kasvatusta tytöille ja pojille. Jyväskylä: PS-kustannus (Juva: WS Bookwell).

Ylönen, H. 2000. Loihditut linnut. Tampere: Tammer- paino).